

**УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
НИШ**

Споразум о признању кривичног дела
(мастер рад)

Ментор:
проф. др Војислав Ђурђић

Студент:
Ирена Радивојевић
Број индекса: М040/15-0

Ниш, 2016.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
-----------	---

ГЛАВА I

УОПШТЕ О СПОРАЗУМУ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА	9
1. Појам споразума о признању кривичног дела	9
2. Правна природа споразума о признању кривичног дела	10
3. Услови за закључење споразума о признању кривичног дела	12
4. Садржина споразума о признању кривичног дела.....	14
4.1. <i>Обавезна садржина споразума о признању кривичног дела</i>	14
4.2. <i>Факултативна садржина споразума о признању кривичног дела</i>	17
4.3. <i>Елементи споразума о признању кривичног дела који су настали у пракси</i>	19
5. Споразум о признању кривичног дела и однос са основним начелима кривичног поступка	20
6. Разлози за и против споразума о признању кривичног дела	23

ГЛАВА II

ЗАКЉУЧИВАЊЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА	28
1. Поступак пред јавним тужиоцем за закључење споразума о признању кривичног дела	28
1.1. <i>Предлагање и преговарање о закључењу споразума о признању кривичног дела</i>	28
1.2. <i>Закључење споразума о признању кривичног дела</i>	30
1.3. <i>Обавезна одбрана</i>	31
1.4. <i>Положај оштећеног приликом закључења споразума о признању кривичног дела</i>	32
2. Судско одлучивање о споразуму о признању кривичног дела	33
2.1. <i>Надлежност за одлучивање о споразуму о признању кривичног дела</i>	33
2.2. <i>Рочиште за одлучивање о споразуму о признању кривичног дела</i>	34
2.3. <i>Одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела</i>	35
2.3.1. <i>Решење о одбацивању споразума о признању кривичног дела</i>	35
2.3.2. <i>Решење о одбијању споразума о признању кривичног дела</i>	36
2.3.3. <i>Пресуда о прихватању споразума о признању кривичног дела</i>	38
2.3.3.1. <i>Проблем адекватног одмеравања казне код споразума о признању кривичног дела</i>	40
2.3.3.2. <i>Значај пресуде донете на основу споразума о признању кривичног дела у поступку према саокривљенима</i>	42
2.4. <i>Поступак по правним лековима против одлуке о споразуму о признању кривичног дела</i>	43
2.4.1. <i>Жалба против одлуке о споразуму о признању кривичног дела</i>	43

2.4.2. Ванредни правни лекови против одлуке о споразуму о признању кривичног дела	45
2.4.2.1. <i>Понављање поступка</i>	46
2.4.2.2. <i>Захтев за заштиту законитости</i>	47

ГЛАВА III

СПОРАЗУМ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА У ПРАКСИ ОСНОВНОГ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА У НИШУ	48
1. Методолошко хипотетички оквир истраживања	48
1.1. <i>Појам и значај истраживања</i>	48
1.2. <i>Предмет истраживања</i>	49
1.3. <i>Проблем истраживања</i>	49
1.4. <i>Циљеви истраживања</i>	50
1.5. <i>Методе истраживања</i>	51
1.6. <i>Хипотезе</i>	52
2. Резултати истраживања	53
ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	75
ЛИТЕРАТУРА	82
ЗАКОНСКИ ТЕКСТОВИ	85
ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА	86
ИНТЕРНЕТ АДРЕСЕ	86
ПРИЛОГ: Пример упитника који је коришћен у циљу прикупљања података	87
САЖЕТАК	90
SUMMARY	91
БИОГРАФИЈА	92

УВОД

Тенденција реформисања нашег правног система, као система традиционално мешовитог европско-континенталног типа, свој пуни израз је добила кроз кривичнопроцесно законодавство, најпре усвајањем тужилачке истраге као концепта карактеристичног за инквизициони кривични поступак пореклом из немачке кривичне процедуре, а до кулминације је дошло увођењем института споразума о признању кривичног дела, као бастиона адверзијалног кривичног поступка. Серија европских законодавства са реформом својих процесних закона кренула је почетком 90-их година прошлог века, а тај "домино ефекат" није заобишао ни наше кривичнопроцесно законодавство, па је као што то обично бива, наш законодавац прилично некритички и неспремно унео неке типично англосаксонске институте у домаћи кривични поступак.

Свакако, најзначајнија новина у домаћем кривичнопроцесном законодавству јесте споразум о признању кривичног дела, који води порекло из правног система Сједињених Америчких Држава, у ком постоји већ више од 200 година. У српском кривичнопроцесном законодавству први пут се јавља под називом споразум о признању кривице у Законнику о кривичном поступку из 2006. године, али како овај законик никада није почео са применом, до прве праве инкорпорације споразума о признању кривице долази тек 2009. године изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2001. године. У овом облику споразум о признању кривице је постојао све до доношења Законика о кривичном поступку из 2013. године, када уз знатно редефинисање услова за закључење мења назив у споразум о признању кривичног дела.

Пуних седам година примене споразума о признању кривичног дела, односно готово пуне три године примене у садашњем облику, нужно намећу постављање питања његове успешности у смислу остваривања циљева које је законодавац имао на уму приликом увођења овог института у домаће законодавство. Време ће показати да ли је ширење могућности примене споразума о признању кривичног дела на практично сва кривична дела која су предвиђена домаћим законодавством, "очајнички потез" у циљу

повећања ефикасности кривичног поступка и смањења трошкова истог, или пажљиво смишљена реформа законодавства.

Значајно питање на које ће овај рад покушати да да одговор јесте то да ли споразум о признању кривичног дела, као један од главних инструмената повећања ефикасности кривичног поступка, иде на уштрб законитости решавања конкретне кривичне ствари и да ли је у складу са загарантованим слободама и правима учесника кривичног поступка, те да ли остварује циљеве које је законодавац имао на уму приликом увођења овог института у домаће кривично процесно право. Давање одговора на ово питање је уједно и предмет овог мастер рада.

Како се до оцене успешности примене овог института може доћи једино на основу анализе валидних квалитативних и квантитативних података, то је циљ овог рада да и са истраживачког аспекта да мали допринос проучавању материје споразума о признању кривичног дела.

С тим у вези, рад је конципиран тако да се састоји из три велике целине. Прва два дела рада баве се искључиво теоријским питањима која се тичу споразума о признању кривичног дела, док је трећи део рада посвећен пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу приликом закључења споразума о признању кривичног дела. У првом делу рада дефинисан је појам споразума о признању кривичног дела, у складу са сада важећим Закоником о кривичном поступку из 2013. године, а такође изнети су и ставови теорије у погледу одређивања правне природе овог института. Посебна пажња је поклоњена условима за закључење, садржини и елементима споразума о признању кривичног дела, са освртом на разлоге за и против споразума о признању кривичног дела. У другом делу рада обрађено је питање вођења преговора за закључење споразума, као фазе која је готово у потпуности остала ван законске регулативе, те је у том смислу ова фаза обрађена са аспекта праксе, затим судско одлучивање о закљученом споразуму о признању кривичног дела између јавног тужиоца и окривљеног и врсте судских одлука, те могућност изјављивања редовних и ванредних правних лекова против тих одлука. Трећи, емпиријски део рада је посвећен сагледавању практичне примене споразума о признању кривичног дела у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу у периоду од ступања на снагу новог Законика о кривичном поступку 1. октобра 2013. године до краја јула месеца

2016. године. У складу са дефинисаним предметом, циљевима, проблематиком, хипотезама и узорком истраживања, извршена је детаљна анализа свих предмета Основног јавног тужилаштва у Нишу који су обухваћени наведеним временским и просторним границама истраживања. На основу резултата добијених спровођењем емпиријског истраживања, указано је и на недостатке, проблеме и недоумице који се јављају у практичној примени законских одредаба споразума о признању кривичног дела, као и о њиховој недоречености и неадекватности, те је у склопу свеобухватне анализе законског текста и правне литературе, дато и неколико предлога и сугестија у ком правцу би најављене измене Законика о кривичном поступку требало да се крећу. Такође, у овом делу рада, учињен је посебан осврт на резултате емпиријског истраживања, са критичким освртом како на јавнотужилачку и судску праксу у примени института споразума о признању кривичног дела, тако и на само законодавно решење. Резултати истраживања су доведени у везу са најбитнијим показатељима ефикасности кривичног поступка, као што је нпр. просечно трајање кривичног поступка, истражена је могућност примене других института кривичног процесног права и њихов однос са институтом споразума о признању кривичног дела, а такође, детаљно је анализирана и свака појединачна фаза у поступку закључења споразума о признању кривичног дела. Дакле, главни циљ мастер рада је оцена успешности и оправданости примене института споразума о признању кривичног дела у домаћем кривичном поступку, нарочито у смислу давања одговора на питање да ли су у пракси заиста остварени циљеви законодавца, тј. да ли је и у којој мери споразум о признању кривичног дела допринео бржем и ефикаснијем вођењу кривичног поступка, смањењу трошкова, растерећењу судова и др.

Споразум о признању кривичног дела (енг. *plea bargaining*)¹ је једна од најпознатијих тековина англосаксонског правног система и буквално се може превести као цењкање, преговарање о кривици.² Колевка споразума о признању кривичног дела су

¹ У англоамеричкој литератури користе се и изрази: *plea agreement*, *plea deal*, *copping a plea* и *plea in mitigation*.

² Иако у домаћој правној литератури преовладава мишљење да је адекватнији израз споразум о признању кривичног дела, мишљења смо да је приликом превођења израза *plea bargaining* потребно поћи од англосаксонске правне традиције у којој се окривљени (енг. *defendant*) изјашњава о кривици (*to plea guilty or not guilty*) за извршење кривичног дела које му се оптужбом ставља на терет, те овај израз треба преводити као споразум о признању кривице, док је у смислу домаћег законодавства адекватнији израз споразум о признању кривичног дела, јер је суштина у признању извршења кривичног дела, а не у признању кривице за извршено кривично дело.

Сједињене Америчке Државе које имају традицију примене споразума о признању кривичног дела дугу нешто више од двеста година. Наиме, први забележени случај примене овог института се догодио далеке 1808. године поводом незаконите продаје алкохола,³ али и поред тога до његове легализације дошло је знатно касније, одлуком Врховног суда САД из 1970. године.⁴

Поступак за закључивање споразума је регулисан у више федералних закона, а постоје и закони држава чланица. Један од најважнијих закона који се тиче споразума о признању кривичног дела јесте Федерално правило о кривичном поступку⁵, које регулише део нагодбе – споразума о казни, тачније одмеравање казне. По овом закону, ако прихвати споразум, судија мора прихватити и казну из споразума, али споразум може и бити одбачен, ако суд процени да предвиђена казна није адекватна.⁶ Поред тога, у Сједињеним Америчким Државама повремено излазе и Смернице за изрицање казне⁷ у чијим оквирима се јавни тужилац мора кретати приликом договарања казне, а у сваком случају казна мора бити у складу са одредбама Кривичног законика Сједињених Америчких Држава⁸ које се односе на смањење казне. За најтеже врсте кривичних дела споразум о признању кривице или нагодбу треба да одобри министарство правде Сједињених Америчких Држава.⁹

О значају који споразум о признању кривичног дела има у америчком праву можда најбоље говори готово невероватан податак да се према истраживању спроведеном у току 2011. године, огромна већина случајева између 90-95% окончава путем закључења споразума о признању кривичног дела.¹⁰ Разлози овако широке примене споразума о признању кривичног дела леже у чињеници да је казнена политика у САД вишеструко

³ Бајовић В., *Споразум о признању кривице – упоредноправни приказ*, Београд, 2009, стр. 56-57.

⁴ Илић И., Споразум о признању кривице у теорији, пракси и легислативи, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 63/2012, стр. 405-423.

⁵ Rule 11. Pleas of Federal Rules on Criminal Procedure, преузето: 27.8.2016, https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_11

⁶ Николић Д., Споразум о признању кривице као форма убрзања кривичног поступка, *Тематски зборник радова Правног факултета у Нишу „Реформа кривичног правосуђа“*, 2010, стр. 199.

⁷ Unated States Sentencing Commission - Guidelines Manual, преузето: 27.8.2016. године, <http://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2015/GLMFull.pdf>

⁸ U.S. Code: Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, преузето: 27.8.2016. године, <http://uscode.house.gov/download/download.shtml>

⁹ Николић Д., Споразум о признању кривице као форма убрзања кривичног поступка, *Тематски зборник радова Правног факултета у Нишу „Реформа кривичног правосуђа“*, 2010, стр. 199.

¹⁰ U.S. Department of Justice, *Plea and Charge Bargaining – Research Summary*, 2011, преузето: 1.8.2016, <https://www.bja.gov/Publications/PleaBargainingResearchSummary.pdf>

тежа него што је то случај код нас, па отуда и не чуди чињеница да највећи број окривљених тежи да поступак оконча закључењем споразума. С друге стране, развој овог института датира из „времена када су захтеви за јачањем одбрамбених права окривљеног који не признаје кривицу претили да доведу до загушења рада судова“.¹¹

Одатле споразум о признању кривичног дела се проширио у законодавства многих земаља, како оних које припадају англосаксонском правном подручју, тако и оних које почивају на европско-континенталној правној традицији. „Након што је то прва учинила Италија крајем XX века, почетком XXI века многе државе континенталног система увеле су споразум. Он је просто "преплавио" законодавства континенталне Европе, тако да се говори о "*plea bargaining infection*".“¹² Рецепција споразума о признању кривичног дела махом је ишла у два правца. Земље које припадају англосаксонском правном подручју, с изузетком Италије, мање-више су прихватиле ову установу у изворном облику. С друге стране, земље чији су системи настали на темељима цивилног права попут Немачке и Француске само су неке од земаља које нису прихватиле споразум о признању кривичног дела у његовом изворном облику, већ су га прилагодиле свом правном систему.¹³ „У Немачкој је пракса преговора и договора ван суднице била позната годинама као *absprache* или *verständigung*, али је споразум о признању кривице формално уведен у немачко кривично законодавство тек у августу 2009. године“¹⁴. Земље бивше СФРЈ такође су увеле споразум о признању кривичног дела у своја законодавства, при чему је наша земља то учинила међу последњима.

Постоји плуралитет фактора који су утицали на српског законописца да се 2009. године одлучи на тако озбиљан корак какав је увођење споразума о признању кривице у систем позитивног кривичног процесног права Републике Србије. Као главни разлози могу се истаћи пораст броја кривичних предмета, дуги и исцрпљујући кривични поступци који су настали као резултат немогућности суда да претресе заказује у кратким роковима, незадовољство странака настало неокончавањем поступка, бројне притужбе суду у

¹¹ Бркић С., *Кривично процесно право I – Прво издање*, Нови Сад, 2014, стр. 325.

¹² Ђурђић В., Рационализација кривичног поступка Србије, *Правна ријеч*, година IX, бр. 12/2007, стр. 99.

¹³ Langer M., From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure, *Harvard International Law Journal* vol. 45, бр. 1/2004, стр. 3.

¹⁴ Шкулић М., *Основне новине у кривичном процесном праву Србије – Измене и допуне Законика о кривичном поступку и одредбе Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима*, Београд, 2009, стр. 48.

Стразбуру, као и лимити фискаса који више није могао да финансира правосудни систем у оваквом формату. Синергија ових фактора довела је до потребе за тражењем алтернативних путева за повећање ефикасности правосуђа.¹⁵ Значајну улогу у увођењу овог института у наше законодавство имао је и Комитет министара Савета Европе, који је својом препоруком¹⁶ указао на потребу за поједностављивањем кривичних поступака у континенталним правним системима и на то да окривљени који признаје кривично дело не треба дуго да буде у неизвесности у погледу кривичне санкције. Шкулић¹⁷ сматра да је увођење споразума о признању кривичног дела у кривичнопроцесне системе мешовитог типа "типичан пример складне конвергенције два велика кривичнопроцесна система", а да модалитет који је првобитно постојао у нашем кривичном процесном праву у виду споразума о признању кривице који се могао закључити за кривична дела за која је предвиђена казна затвора до дванаест година, представља "једну релативно умерену варијанту" која је прихватљива у нашим условима.¹⁸

Код нас је први пут пресуђење на основу споразума јавног тужиоца и окривљеног било прописано процесним закоником из 2006. године, а било је допуштено за кривична дела за која је прописана казна затвора до десет година.¹⁹ Овај законик међутим никада није почео са применом захваљујући жестокој критици стручне јавности која је указала на огромне недостатке и пропусте. „Управо захваљујући оваквом његовом стању овај законски текст је дефинитивно, после неколико пролонгирања рока за почетак његове примене, стављен у кош и пре него што је и почео да се примењује.“²⁰

¹⁵ Радисављевић М., Ђетковић П., Искуства Тужилаштва за организовани криминал у примени института споразума о признању кривичног дела, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр. 154.

¹⁶ Recommendation No. R (87) 18, преузето: 5.8.2016.

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=608011&SecMode=1&DocId=694270&Usage=2>

¹⁷ Шкулић М., *Кривично процесно право – Треће издање*, Београд, 2011, стр. 342.

¹⁸ Наведено према: Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2013, стр. 723.

¹⁹ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 371.

²⁰ Бејатовић С., Нови ЗКП и поједностављење форме поступања у кривичним стварима, *Ревизија за криминологију и кривично право*, Београд, 2011, стр. 45.

Као што је већ истакнуто, иако је реч о релативно новом институту у домаћем кривичном процесном законодавству, споразум о признању кривичног дела је већ претрпео корените законске измене. До прве праве инкорпорације споразума о признању кривице долази 2009. године, изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2001. године, и могао се закључити само за кривична дела за која је била прописана казна затвора до 12 година. Споразум је најраније било могуће закључити у фази истраге, прецизније након доношења решења о спровођењу истраге, а најкасније до изјашњавања оптуженог на почетку главног претреса. Међутим, од овог правила постојао је један изузетак када се ради о поступку за ратне злочине. Наиме, изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине²¹ било је предвиђено да се, када се поступак води за кривична дела из надлежности Тужилаштва за ратне злочине, споразум о признању кривице могао закључити без ограничења прописаних тада важећим Закоником о кривичном поступку, укључујући и поменуто ограничење у погледу запрећене казне од 12 година. „Ово законско решење, предвиђено с циљем да „растерети“ веома компликоване кривичне поступке у овој материји, свакако представља још једну од специфичности у процесуирању кривичних дела ратних злочина, иако у пракси Тужилаштва на основу цитиране законске одредбе није дошло до закључења споразума.“²²

Законодавац је у том смислу изменио досадашњи режим, налазећи да је решење према којем је постојала могућност закључивања споразума само за кривична дела запрећена затворском казном до 12 година, супротно природи и циљевима овог института. Ова ограничења су, доношењем Законика о кривичном поступку из 2013. године, „отпала“, па је према важећем законском решењу споразум о признању кривичног дела могуће закључити за сва кривична дела без ограничења, и то све до окончања главног претреса. Очигледно да је законодавац приликом редефинисања имао на уму најширу могућу практичну примену. „Уистину, важећи процесни законик такву ширину примене ове упрошћене форме није експлиците предвидео. До закључка да се може применити на

²¹ Члан 136 Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, „Службени гласник РС“ бр. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007 и 104/2009

²² Станојковић С., Споразум о признању кривичног дела у пракси Тужилаштва за ратне злочине Републике Србије, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр. 172.

сва кривична дела долази се тумачењем места одредби о страначким споразумима у законику и њихове садржине, те одредбе о уређењу сумарног поступка којом је установљена законска аналогија *intra legem*.²³

²³ Ђурђић В., *Кривично процесно право – Општи део*, Ниш, 2014, стр. 38-39.

ГЛАВА I

УОПШТЕ О СПОРАЗУМУ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

1. Појам споразума о признању кривичног дела

Најновије измене Законика о кривичном поступку Републике Србије, као ни претходна законска решења, не садрже дефиницију односно одређивање појма споразума о признању кривичног дела.²⁴ У оквиру одредби које регулишу споразум о признању кривичног дела Законик прописује: закључење споразума, садржај споразума, одлучивање о споразуму, одбацивање споразума, прихватање споразума, одбијање споразума и жалбу против одлуке о споразуму. У недостатку законске дефиниције окренућемо се дефиницијама појма споразума о признању кривичног дела које је изнедрила наука кривичног процесног права. „Споразум о признању кривичног дела је споразум *sui generis* који се закључује између јавног тужиоца и окривљеног кад се договоре да окривљени у потпуности призна извршење кривичног дела које му се оптужбом ставља на терет, а да тужилац за узврат учини окривљеном извесне повластице и уступке, пре свега у погледу блажег кажњавања.“²⁵

Ако имамо у виду одредбе Законика о споразуму и његову правну природу, појмовно га можемо одредити овако: „Споразум о признању кривичног дела је у писменој форми сачињена сагласност слободних воља државног тужиоца, с једне стране, и окривљеног и његовог браниоца с друге, којим окривљени свесно, добровољно и искљученом могућношћу заблуде у потпуности признаје кривицу за једно или више кривичних дела за која се терети, а која су предмет оптужбе, а државни тужилац заузврат пристаје на давање појединих уступака окривљеном, који се односе на врсту и висину кривичних санкција, евентуално одустајање тужиоца од кривичног гоњења за друга кривична дела која нису предмет споразума, као и о другим односима који произлазе из

²⁴ Николић Д., Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, *Тематски зборник радова Правног факултета у Нишу „Реформа кривичног правосуђа“*, 2010, стр. 133.

²⁵ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 366.

кривичних дела која су предмет споразума или су у вези с тим или другим кривичним делима.²⁶

Суштина овог института се огледа у вођењу преговора између јавног тужиоца с једне стране и окривљеног и његовог браниоца с друге, са циљем да окривљени призна извршење кривичног дела које му се ставља на терет како би заузврат добио извесне погодности у виду попушта у погледу врсте, мере или распона казне или друге кривичне санкције, делимичном или потпуном ослобођењу од сношења трошкова кривичног поступка или одустанка од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом. По закључењу споразума о признању кривичног дела његова садржина подлеже оцени суда у погледу испуњености законских услова, те се споразум прихвата или одбија, а може се и одбацити услед недостатака процесног карактера.

Циљ ове поједностављене форме кривичне процедуре јесте брже и сигурније изрицање пресуде на бази узајамних уступака странака.²⁷ С тим у вези, може се рећи да споразумевање јавног тужиоца и окривљеног представља изузетак од начела легалитета кривичног гоњења према коме је тужилац дужан да предузме кривично гоњење увек када су се за то стекли законом предвиђени услови.

2. Правна природа споразума о признању кривичног дела

Као што је већ истакнуто споразум о признању кривичног дела представља један *sui generis* институт који се закључује у писменој форми између јавног тужиоца и окривљеног. Иако је основни циљ закључивања овог споразума решавање спора између јавног тужиоца и окривљеног на основу признања, споразум о признању кривичног дела се не може сврстати у уговоре грађанског права, јер би у том случају самим чином обавезивања почео да производи правно дејство што није случај, „већ служи као правни

²⁶ Николић Д., Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, *Тематски зборник радова Правног факултета у Нишу „Реформа кривичног правосуђа“*, 2010, стр. 33.

²⁷ Бркић С., *Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме*, Нови Сад, 2004, стр. 438.

основ за доношење пресуде о кривичној ствари. ²⁸ Отуда је његово дејство на кривичну ствар посредно.

У теорији преовладава мишљење да пресуђење на основу споразума о признању кривичног дела представља једну *упрошћену процесну форму* која служи рационализацији кривичног поступка. Због тога се у теорији кривичног процесног права разврстава у *посебне кривичне поступке*.²⁹ И заиста, међу свим домаћим теоретичарима кривичног процесног права постоји консензус да је реч о поједностављеној форми поступања у кривичним стварима.

Поред тога у теорији је заступљено и мишљење да је *поступак пресуђења на основу страначког споразума о признању кривице* врста посебног кривичног поступка.³⁰ „Не водећи рачуна о његовој правној природи, законописци су одредбе о свим па и овом споразуму јавног тужиоца и окривљеног систематизовали у одредбе о општој форми кривичног поступка, или законском терминологијом, у одредбе о "редовном" кривичном поступку, и то у главу XVI "*Истрага*", након одредби о истрази, као неку "подфазу" са рубрумом "Споразуми јавног тужиоца и окривљеног", што је концепцијски и правотехнички погрешно из више разлога. Концепцијски, према правној природи споразума о признању кривичног дела, место ових одредби је у трећем делу законика, који носи наслов "*Посебни поступци*", попут "рочишта за изрицање кривичне санкције", код којег такође изостаје фаза главног претреса."³¹ У прилог овоме, говори и чињеница да се према изричитој законској одредби споразум о признању кривичног дела може закључити све до окончања главног претреса, па остаје нејасно због чега се законодавац определио у одредбама које се односе на истрагу.

С друге стране, у теорији се истиче и да „овај институт представља и *посебан вид сумарног*, потенцијално веома брзог и ефикасног окончања кривичног поступка, јер ако дође до закључења таквог споразума, и уколико он потом буде верификован од стране

²⁸ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици* „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица, стр. 366.

²⁹ Ђурђић В., *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш, 2011, стр. 245.

³⁰ Више о томе: Кнежевић С., *Кривично процесно право – Општи део*, Ниш, 2015, стр. 26.

³¹ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици* „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица, стр. 367.

суда, из њега по одређеном процесном аутоматизму произилази правноснажна осуђујућа пресуда³². Поред тога, има схватања да је споразум странака тј. јавног тужиоца и окривљеног "*инструмент консенсуалне правде*". Приликом закључења споразума „долази до изражаја диспозиција странака: управо је споразум странака основ упрошћене процесне форме, због чега се поима као инструмент консенсуалне правде.“³³ Мада је у бити "*акт самооптуживања*" који обухвата признање и чињеница и правних закључака, по чему је близак акту признања тужбеног захтева у грађанској парници, споразум јавног тужиоца и окривљеног није грађанскоправни уговор већ споразум *sui generis* који служи као правни основ за изрицање пресуде о кривичној ствари, па је његово дејство посредно.³⁴

3. Услови за закључење споразума о признању кривичног дела

Према важећем законском решењу споразум о признању кривичног дела се може закључити за свако кривично дело, а иницијатива за закључење споразума може да потекне било од јавног тужиоца, било од окривљеног и његовог браниоца. Према изричитој законској одредби странке могу закључити споразум о признању кривичног дела од доношења наредбе о спровођењу истраге.³⁵ Закоником је предвиђено и да се наредба о спровођењу истраге³⁶ доноси пре или непосредно после прве доказне радње коју су предузели јавни тужилац или полиција у предистражном поступку, а најкасније у року од 30 дана од дана када је јавни тужилац обавештен о првој доказној радњи коју је полиција предузела.

Споразум о признању кривичног дела се може закључити до окончања главног претреса.³⁷ Овакво законско решење је значајан напредак у односу за раније решење према коме је споразум било могуће закључити од доношења решења о спровођењу

³² Шкулић М., *Кривично процесно право*, Београд, 2009, стр. 371.

³³ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 366.

³⁴ *ibid*

³⁵ Члан 313. став 1. Законика о кривичном поступку

³⁶ Члан 296. став 2. Законика о кривичном поступку

³⁷ Члан 313. став 1. Законика о кривичном поступку

истраге па све до изјашњавања окривљеног о оптужби на главном претресу.³⁸ Дакле, постоји законом одређени временски период у коме је закључење споразума о признању кривичног дела могуће, али је тај период доста широко одређен тако да у пракси не представља никакво ограничење.

На основу наведеног могло би се закључити да закључење споразума о признању кривичног дела није могуће када је реч о кривичним делима за које се води скраћени поступак, тј. за које је предвиђена казна затвора до осам година. Међутим, овакав закључак је неиправан јер је у општој одредби о скраћеном поступку³⁹ предвиђена сходна примена осталих одредаба Законика о кривичном поступку, уколико није нешто посебно предвиђено, па самим тим треба узети да се и одредбе о споразуму о признању кривичног дела сходно примењују и у скраћеном поступку. „Пошто у сумарном поступку уопште нема истраге, треба тумачити да је закључење споразума могуће од момента кад јавни тужилац предузме прву доказну радњу пре подношења оптужног предлога, јер то је фактички прва истражна радња јавног тужиоца.“⁴⁰

Следећи услов који закон налаже јесте да окривљени приликом заључења споразума мора имати браниоца и то почевши од почетка вођења преговора са јавним тужиоцем за закључење споразума о признању кривичног дела.⁴¹ Ово практично значи да уколико окривљени сам не ангажује браниоца, јавни тужилац је дужан да му постави браниоца по службеној дужности.

С обзиром на то да је законом прописана и садржина споразума о признању кривичног дела, произилази да реч о писменој форми као услови закључења споразума. Иначе сам текст споразума о признању кривичног дела сачињава јавни тужилац на основу вођених преговора, а окривљени и његов бранилац га само потписују чиме се сматра да је споразум закључен.⁴² Управо писмена форма споразума у којој су изражене сагласне

³⁸ Члан 392. Законика о кривичном поступку, „Службени лист СРЈ“ бр. 70/2001, 68/2002 и „Службени гласник РС“ бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 46/2006, 49/2007, 20/2009, 72/2009 и 76/2010

³⁹ Члан 495. став 1. Законика о кривичном поступку

⁴⁰ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици* „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица, стр. 378.

⁴¹ Члан 313. став 2. у вези са чланом 74. тачка 8. Законика о кривичном поступку

⁴² Члан 313. став 3. Законика о кривичном поступку

изјаве јавног тужиоца и окривљеног и његовог браниоца, као и чињеница да се његовом закључењу претходе преговори јесте оно што највише приближава споразум о признању кривичног дела уговорима грађанског права.

4. Садржина споразума о признању кривичног дела

Као што је већ истакнуто, споразум о признању кривичног дела се закључује у писменој форми, а законом су таксативно наведени елементи које сваки споразум мора да садржи, као и елементи које може да садржи. У зависности од тога разликујемо обавезну и факултативну садржину споразума о признању кривичног дела. Такође, у пракси су се јавили одређени елементи споразума које законик изричито не предвиђа.

4.1. Обавезна садржина споразума о признању кривичног дела

Споразум о признању кривичног дела обавезно⁴³ садржи:

- 1) опис кривичног дела које је предмет оптужбе;
- 2) признање окривљеног да је учинио кривично дело;
- 3) споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције;
- 4) споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;
- 5) изјаву о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у случају када је законодавац изричито прописао могућност за изјављивање жалбе;
- 6) потпис странака и браниоца.

Обавезна садржина споразума о признању кривичног дела дакле, обухвата чињенични опис дела из ког произилазе законска обележја кривичног дела, време и место извршења, предмет на коме је и средство којим је извршено кривично дело, као и остале околности потребне да се кривично дело што тачније одреди, уз навођење правне квалификације. „Посебно питање које се поставља са овим у вези је како да поступи суд уколико је

⁴³ Члан 314. став 1. Законика о кривичном поступку

чињенично описано једно кривично дело, а странке су га у споразуму правно квалификовале као друго. Да ли суд може да споразум врати странкама да отклоне ове недостатке у остављеном року под претњом одбачаја, односно да са споразумом поступи као и са било којим другим неразумљивим поднеском или пак да прихвати споразум, али да кривично дело сам правно квалификује у складу са описом из споразума полазећи од тога да суд није везан правном квалификацијом из оптужнице већ само чињеничном основом?⁴⁴ Очигледно је да суд нема законског овлашћења да споразум врати странкама да га уреде и било би противно духу споразумевања да суд донесе пресуду мимо споразума јер би то ипак била пресуда којом је кривично дело правно квалификовано другачије него су се странке споразумеле. Стога се намеће да би решење требало тражити у овлашћењу суда да споразум решењем одбаци јер споразум уствари не садржи све што мора да садржи у конкретном случају, споразум не садржи потпун "опис" кривичног дела.⁴⁵ Доношење овог решења иначе није сметња да странке суду поново поднесу нови споразум који не би био обухваћен овим недостатком.

Признање окривљеног⁴⁶ као елемент споразума о признању кривичног дела представља безусловну и неопозиву изјаву окривљеног којом у потпуности признаје извршење кривичног дела које му се оптужним актом ставља на терет. „Признање окривљеног код закључења споразума о признању кривичног дела представља изјаву окривљеног да се у потпуности слаже како са чињеничним наводима тужиоца тако и с његовом правном квалификацијом. Било каква ограничења или услови које би окривљени истакао, не би се могли уклопити у овако схваћен појам признања.“⁴⁷

Споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције⁴⁸ представља једну од погодности која се пружа окривљеном као компензација за његово признање. Тумачењем ове одредбе произилази да ће споразум бити пуноважан и уколико се њиме предвиди само распон казне или кривичне санкције. „У таквој ситуацији, странке су сагласне да суд прихватајући споразум, одреди било коју меру кривичне санкције која се

⁴⁴ Крстајић В., Споразум о признању кривичног дела, *Билтен Врховног касационог суда*, бр. 2/2012, стр. 61.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Члан 314. став 1. тачка 2. Законика о кривичном поступку

⁴⁷ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2013, „Службени гласник РС“, стр. 725.

⁴⁸ Члан 314. став 1. тачка 3. Законика о кривичном поступку

налази у оквирима предложеног распона.⁴⁹ Друго је питање, да ли суд може без спровођења доказног поступка о одлучним чињеницама и без утврђивања олакшавајућих и отежавајућих околности, у правој мери донети одлуку о адекватној мери казне или кривичне санкције која ће остварити општу и посебну сврху кривичних санкција, само на основу споразума о признању кривичног дела. Ово је управо један од разлога због чега је споразум о признању кривичног дела у великој мери критикован од стране стручне јавности.

Даље, неопходно је да споразум садржи и споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет.⁵⁰ Што се тиче трошкова кривичног поступка, обично се предвиђа да је окривљени дужан да сноси трошкове кривичног поступа, али исто тако јавни тужилац и окривљени се могу споразумети да окривљени буде делимично или у потпуности ослобођен плаћања тих трошкова, услед слабог имовинског стања, те да они падају на терет буџета. Међутим, да би окривљени стекао могућност ослобађања од плаћања трошкова он мора доставити тужиоцу сва неопходна уверења и доказе за то. Иначе, како у току трајања преговора ни тужилац ни окривљени не знају колики ће бити трошкови поступка, већ то знају само оквирно, у пракси се најчешће уговара да ће окривљени сносити трошкове у износу који суд одреди. Споразум о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом се као елемент обавезне садржине јавља код оних споразума закључених поводом кривичних дела где је стицање такве користи по природи ствари могуће. Иако и овде начелно постоји могућност споразума било које врсте, било би неприхватљиво да се споразумом уговори могућност задржавања прибављене имовинске користи, с обзиром да је Кривичним закоником предвиђено да нико не може задржати имовинску корист прибављену кривичним делом, па суд овакав споразум не би могао ни да прихвати.⁵¹ У односу на имовинскоправни захтев могуће су следеће ситуације да се окривљени обавезе на накнаду штете причињене извршењем кривичног дела, повраћај ствари или пак поништај одређеног правног посла,⁵² али се у пракси најчешће дешава да се оштећени упућује на парницу ради остваривања свог имовинскоправног захтева. Право

⁴⁹ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 725.

⁵⁰ Члан 314. став 1. тачка 4. Законика о кривичном поступку

⁵¹ Члан 91. став 1. Кривичног законика

⁵² Члан 252. став 2. Законика о кривичном поступку

на истицање имовинскоправног захтева не припада само оштећеном већ и сваком овлашћеном⁵³ лицу које такав захтев може остваривати у парници.

Изјаву о одрицању од права на жалбу у оквиру споразума дају јавни тужилац, окривљени и његов бранилац. Одрицање од права на жалбу се односи само на одлуку суда којом се у потпуности прихвата закључени споразум и окривљени оглашава кривим, а могућност жалбе је само изузетно,⁵⁴ у законом предвиђеним условима допуштена. У делу рада који се односи на правне лекове против одлука донетих поводом споразума о признању кривичног дела, изнећемо и разлоге поводом којих се изузетно може изјавити жалба против пресуде којом је споразум у потпуности прихваћен, док жалба против решења којим се споразум одбације односно одбија није дозвољена.

Коначно, услов пуноважности споразума јесте и да га потпишу сви учесници његовог закључивања односно јавни тужилац, окривљени и његов бранилац.⁵⁵

4.2. Факултативна садржина споразума о признању кривичног дела

Поред наведених елемената споразум о признању кривичног дела може садржати још и:

1) изјаву јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела;

2) изјаву окривљеног о прихватању обавезе из члана 283. став 1. ЗКП-а, под условом да природа обавезе омогућава да се започне са њеним извршењем пре подношења споразума суду;

3) споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног.⁵⁶ С обзиром да се у закону наводи да споразум може да садржи ове елементе, произилази да је реч о факултативним елементима, те њихово уношење у споразум представља искључиво резултат договора између јавног тужиоца и одбране.

⁵³ У члану 314. став 1. тачка 6. ЗКП-а законодавац то право даје сваком овлашћеном лицу у смислу члана 253. став 1 ЗКП. Ради се о томе да имовинскоправни захтев у поступку може поднети лице које је овлашћено да такав захтев остварује у парничном поступку.

⁵⁴ Члан 314. став 1. тачка 5. Законика о кривичном поступку

⁵⁵ Члан 314. став 1. тачка 6 Законика о кривичном поступку

⁵⁶ Члан 314. став 2. Законика о кривичном поступку

Поред већ наведених погодности које јавни тужилац може дати окривљеном за његово признање, он се споразумом може обавезати и да одустане од кривичног гоњења за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом. Овде је реч о изузетку од начела легалитета кривичног гоњења.

Још једна могућност коју споразум о признању кривичног дела пружа јесте и могућност одлагања кривичног гоњења, што значи да се ова два института међусобно не искључују. Закоником је предвиђено да јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година, ако осумњичени прихвати једну или више од следећих обавеза:

- 1) да отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету;
- 2) да на рачун прописан за уплату јавних прихода уплати одређени новчани износ, који се користи за хуманитарне или друге јавне сврхе;
- 3) да обави одређени друштвенкорисни или хуманитарни рад;
- 4) да испуни доспеле обавезе издржавања;
- 5) да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога;
- 6) да се подвргне психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања;
- 7) да изврши обавезу установљену правноснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правноснажном судском одлуком.⁵⁷

С тим у вези, неминовно се намеће питање да ли се на овај начин неоправдано шири могућност примене института одлагања кривичног гоњења и на она кривична дела за која је запређена казна затвора преко пет година, па чак и за најтежа кривична дела и да ли има смисла предвидети ову могућност и за лакша кривична дела, с обзиром на то да је одлагање кривичног гоњења за та дела и иначе могуће ван споразума о признању кривичног дела. У односу на прво питање, мишљења смо да је проширење примене института одлагања кривичног гоњења у оквиру споразума о признању кривичног дела ипак оправдано јер се на тај начин поред санкционисања учиниоца кроз споразум о врсти, мери или распону кривичне санкције или казне, налагањем наведених обавеза могу унети

⁵⁷ Члан 283. став 1. Законика о кривичном поступку

елементи ресторативне правде и третмана окривљеног, што у одређеним случајевима може бити од веома великог значаја. Наравно, под условом успостављања одговарајуће равнотеже између извршеног кривичног дела с једне и договорене казне или кривичне санкције и наложених обавеза с друге стране. У односу на друго питање, сматрамо да је реално могуће постојање ситуација када би за неко лакше кривично дело требало закључити споразум о признању кривичног дела којим би се поред изрицања неке казне или друге кривичне санкција предвидело и извршење неке обавезе из корпуса института одлагања кривичног гоњења. Ово је опет мач са две оштрице јер може водити поштреном кажњавању за лакша кривична дела. Иако у пракси ово питање није од већег значаја јер су те ситуације крајње ретке и питање је да ли их је уопште било, сматрамо да би са кумулативном применом ова два института требало бити крајње опрезан. Коначно, јавни тужилац и окривљени могу сачинити и споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног. Међутим, овај елемент споразума не може бити уговорен за сва кривична дела, већ само за кривична дела таксативно наведена у Закону о одузимању имовине проистекле из кривичног дела⁵⁸.

4.3. Елементи споразума о признању кривичног дела који су настали у пракси

Иако у Законику није изричито предвиђен такав вид споразумевања, у пракси су се појавили случајеви у којима су се тужилац и окривљени споразумевали у погледу укидања притвора односно давања сагласности од стране јавног тужиоца за условни отпуст када се за то стекну законски услови. Очигледно је да овакви елементи садржине споразума о признању кривичног дела не обавезују суд, али они у једном делу теорије и судске праксе имају јако упориште. Иако се слажемо са делом теорије који сматра да „суд приликом оцене да ли и даље стоје разлози за продужење притвора, треба да цени и чињеницу да је окривљени закључио споразум о признању кривичног дела, као и да је тужилац дао сагласност за укидање притвора“⁵⁹, мишљења смо да овакав елемент никако не би смео бити саставни део споразума, већ једино може бити садржан у предлогу јавног тужиоца за укидање притвора или у мишљењу које даје на предлог одбране, односно када суд о томе

⁵⁸ Члан 2 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, „Службени гласник РС“, бр.32/2013.

⁵⁹ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 729.

одлучује по службеној дужности. Уношење оваквог елемента у споразум ставља у незгодну ситуацију суд који законски гледано не би могао у потпуности да прихвати овакав споразум.

У пракси се као дилема јавило питање да ли странке могу да преговарају о ставу тужилаштва у вези са условним отпустом, односно да ли се тужилац споразумом може обавезати да ће дати "позитивно мишљење", односно да ће се сагласити са условним отпустом, уколико окривљени поднесе предлог за условни отпуст. Јасно је да тужилаштво не може преузимати овакву врсту обавезе, јер би то било преузимање обавеза које зависе од будућих неизвесних околности.⁶⁰ Што се тиче обавезивања јавног тужиоца на давање позитивног мишљења када се стекну законски услови за условни отпуст, такође смо становишта да оваквом елементу нема места у споразуму о признању кривичног дела, јер се на такав начин окривљеном обећава сигурно позитивно мишљење за условни отпуст иако окривљени у стварности неће можда испунити све законске услове као што је нпр. добро владање.

5. Споразум о признању кривичног дела и однос са основним начелима кривичног поступка

У погледу иницијативе за предузимање кривичног гоњења у нашем кривичном поступку доминира *начело официјелности*, па за највећи број кривичних дела гоњење предузима јавни тужилац по службеној дужности. Према начелу официјелности јавни тужилац је *dominus litis* и једини субјекат од којег може потећи иницијатива за кривично гоњење, потпуно слободна, осим када је ограничена законом.⁶¹ „Присвојивши себи *ius puniendi*, државе установљавају своје посебне (државне) органе који предузимају кривично гоњење по сопственој иницијативи (*ex officio*), независно од захтева оштећеног лица, без и против његове воље.“⁶² Ово начело нема већи значај када је реч о споразуму о признању кривичног дела. Његов значај је једино у томе да нагласи да је споразум могуће

⁶⁰ Трешњев А., Дилеме у примени споразума о признању кривичног дела, *Билтен Врховног касационог суда*, бр. 2/2013, стр. 248.

⁶¹ Грубач М., *Кривично процесно право*, Београд, 2006, „Службени гласник РС“, стр. 135.

⁶² Ђурђић В., Начело опортунитета кривичног гоњења, *Правни живот – тематски број „Постојеће и будуће право“*, бр. 9/1996, стр. 443.

закључити једино за официјелна кривична дела. Ово произилази из саме законске одредбе да споразум о признању кривичног дела закључују јавни тужилац и окривљени.

Према *начелу легалитета* јавни тужилац је дужан да предузме кривично гоњење увек када се испуне законом предвиђени стварни и правни услови, када постоје основи сумње да је учињено кривично дело за које се гоњење предузима по службеној дужности. Споразум о признању кривичног дела очигледно представља одступање од начела легалитета имајући у виду да се јавни тужилац споразумом може обавезати да одустане од кривичног гоњења за једно или више кривичних дела окривљеног која нису обухваћена споразумом. Уколико садржину споразума чини „одустајање јавног тужиоца од гоњења за *друга кривична дела осумњиченог*, јавни тужилац има могућност процене *целисходности* кривичног гоњења за кривична дела која *нису обухваћена споразумом*, чиме се манифестује принцип опортунитета кривичног гоњења.⁶³ Дакле, споразум о признању кривичног дела, у делу који се односи на могућност јавног тужиоца да одустане од кривичног гоњења за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом, залази у сферу примене *начела опортунитета* кривичног гоњења.

У односу на *начело оптужбе и употребе службеног језика и писма*, чија је суштина у томе да суд не може да покрене и води кривични поступак без оптужбе, ово начело се огледа у томе да суд не може да одлучује о споразуму без самог подношења споразума о признању кривичног дела од стране јавног тужиоца. Ово је уједно и разлог због чега је јавни тужилац дужан да уз споразум суду достави и оптужницу уколико је до закључења споразума дошло пре подизања оптужнице. Начелом оптужбе се заправо решава питање оптужног акта у кривичном поступку. Када је у питању начело употребе језика и писма, у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо, а други језици и писма су у службеној употреби у складу са Уставом и законом⁶⁴. Споразум о признању кривичног дела је у складу са овим начелом јер никаквих одступања нема.

Споразум о признању кривичног дела и *начело суђења у разумном року* су у потпуној сагласности. Суд је дужан да кривични поступак спроведе без одуговлачења и да

⁶³ Кнежевић С., *op.cit.*, стр. 60.

⁶⁴ Члан 11. став 1 Законика о кривичном поступку

о немогући сваку злоупотребу права усмерених на одуговлачење поступка⁶⁵, а споразум о признању кривичног дела је свакако један од најбржих начина за окончање кривичног поступка.

Начело јавности нема никакав значај у свим етапама закључења споразума о признању кривичног дела. Јавност је у потпуности искључена са рочишта за одлучивање о споразуму⁶⁶, па чак ни оштећеном није дозвољено да присуствује овом рочишту, нити се он позива. Ово важи и за део поступка закључења споразума о признању кривичног дела који се одвија пред јавним тужиоцем. Иако то није изричито предвиђено законом, јер ни сами преговори и закључење споразума нису законски регулисани, то произилали из чињенице да је у истрази присутна само страначка јавност, а одредбе о споразуму о признању кривичног дела, су иако додуше погрешно⁶⁷, смештене у део законика који се односи на истрагу. Ни у фази закључења споразума оштећени није присутан.

Пошто утврђивање *материјалне истине* није више циљ судског кривичног поступка и основни задатак суда, то произилази да је до скоро владајуће начело кривичног поступка - начело материјалне истине замењено *начелом формалне истине*, а то је у погледу теме којом се бавимо она истина коју суду презентују јавни тужилац и окривљени у облику споразума о признању кривичног дела. „Суд, дакле, у погледу сваке одлучне чињенице мора бити уверен да је извесна, али ако за неку од њих нема довољно страначких доказа да би се са извесношћу уверио у њено постојање, суд није овлашћен да истражује да ли та чињеница постоји нити да прикупља доказе да она постоји. Управо зато што степен уверења судије зависи искључиво од страначких доказа, наметање обавезе суду да постојање сваке чињенице утврђује са степеном извесности не значи истовремено и обавезу суда да потпуно и истинито утврђује чињенично стање. Омеђено страначким доказима, судијско уверење дели судбину намере странака и њихове способности да докажу истину.“⁶⁸ Суд нема могућност да утврђује чињенице, осим оних

⁶⁵ Члан 14. став 1. Законика о кривичном поступку

⁶⁶ Члан 315. став 3. Законика о кривичном поступку

⁶⁷ Видети: Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици* „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица, стр. 365.

⁶⁸ Ђурђић В., Кохерентност процесног законика као претпоставка ефикасног кривичног поступка, *Научни скуп са међународним учешћем “Право и друштвена стварност”*, Правни факултет Приштина – Косовска Митровица, 2014, стр. 281.

које су му "сервиране", нити уопште има могућност испитивања "истине" из споразума, већ само цени испуњеност законских услова за његово прихватање или неприхватање. „Следствено, новим ЗКП суд (држава) у Србији је доведен у апсурдну ситуацију да својом одлуком остварује право државе на казну, али на основу доказа изведених у поступку, у којем се због владавине начела диспозиције странака, предмет спора налази потпуно изван контроле тог истог суда“.⁶⁹

Споразум о признању кривичног дела представља изузетак од *начела непосредности*, с обзиром да суд све доказе спознаје кроз списе и готово формално испитивање окривљеног и пресуда се заснива искључиво на доказима на које се странке позивају у споразуму, за разлику од редовног поступка где суд сазнаје све чињенице непосредно, како из непосредно изведених појединих доказа, тако и њиховом свестраном оценом као целине.

6. Разлози за и против споразума о признању кривичног дела

Несумњиво је да је са процесног становишта, приликом увођења споразума о признању кривичног дела у наш правни систем, законодавац ишао за тим да се постигне повећање ефикасности и убрзање поступка упрошћавањем процесне форме и растерећењем судова. Поред овог основног, истиче се још неколико аргумената у прилог закључења споразума о признању кривичног дела. Посебно се истиче да су користи од споразума присутне на страни свих оних који учествују у његовом закључењу.

За јавног тужиоца то је брз и практичан начин окончања предмета, без спровођења целокупног доказног поступка. Иако признање извршења кривичног дела само по себи није довољно за прихватање споразума и изрицање осуђујуће пресуде, законодавац је чини се пажљивим изражавањем искључио потребу несумњивог утврђивања кривице окривљеног користећи конструкцију да је поред признања потребно и постојање доказа који нису у супротности са признањем. Могло би се рећи да овакава језичка конструкција

⁶⁹ Чворовић З., Правноисторијски поглед на савремену реформу кривичног поступка у Републици Србији, *Зборник Матице Српске за друштвене науке*, бр. 145 (1/2016), стр. 22.

представља још један "омаж" законодавца усмерен ка протеривању начела материјалне истине из кривичнопроцесног законодавства.

Највећа погодност на страни окривљеног јесте то што може добити попуст у врсти, мери и распону казне или друге кривичне санкције, обуставу кривичног гоњења за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом или потпуно или делимично ослобођење од плаћања трошкова кривичног поступка. С друге стране, сматра се да је још једна предност на страни окривљеног то што му се путем споразума о признању кривичног дела пружа могућност да без покретања судског поступка путем признања прихвати одговорност за извршено кривично дело, а оштећени бива поштеђен секундарне виктимизације кроз коју би неминовно морао да прође на суђењу.

Законик о кривичном поступку предвиђа да је суд дужан да кривични поступак спроведе без одуговлачења и да онемогући сваку злоупотребу права усмерену на одуговлачење поступка.⁷⁰ С тим у вези, примена споразума о признању кривичног дела обезбеђује брзо окончање кривичног поступка. Иако се највећи део кривичног поступка одвија пред јавним тужиоцем, а улога суда се састоји искључиво у оцени да ли је закључени споразум о признању кривичног дела у складу са законским условима, чињеница је да се судски део поступка окончава углавном на само једном рочишту, што представља огромну уштеду у времену и трошковима поступка.

Са становишта казнене политике, проширивањем поља за закључење споразума о признању кривичног дела јача улога јавног тужиоца и обим његовог утицаја на казнену политику судова.⁷¹ Кад се заснује одређена упрошћена форма јавни тужилац директно одлучује о врсти и висини казне која ће се изрећи окривљеном, као што је код страначког споразума о признању кривичног дела.⁷²

И поред тога што постоји доста позитивних страна, споразум о признању кривичног дела је од готово целокупне научне јавности доста оштро и широко

⁷⁰ Члан 14. став 1. Закона о кривичном поступку, „Службени гласник РС“ бр.72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014

⁷¹ Ђурђић В., Перспектива новог модела кривичног поступка Србије, *НБП – Журнал за криминалистику и право*, Београд, 2015, бр.2, стр. 86.

⁷² Ђурђић В., Утицај јавног тужиоца на казнену политику у новом кривичном поступку Србије; у: Бејатовић С., Симовић М., Митровић Љ., (ур.), *Казнена политика као инструмент државне политике на криминалитет*, Бања Лука, 2014, стр. 81;

критикован. Наводи се да је као форма поједностављеног поступања у кривичним стварима погодан само када је реч о лакшим кривичним делима и да није у складу са природом овог института дозволити могућност његове примене и за тешка кривична дела, јер ствара сумњу од могућности злоупотребе.

Бејатовић⁷³ сматра да решење по којем нема изричитог прописивања минимума испод којег не може да се предложи кривична санкција у понуђеном тексту споразума о признању кривичног дела иде на уштрб остваривања опште сврхе кривичних санкција. Такође, сматра се и да је „са неограниченом применом споразума снажно уздрмана потреба постојања редовног кривичног поступка, који је изграђен на принципима и са процесним установама које пружају највеће гаранције окривљеном да се одбрани од неосноване оптужбе или од теже оптужбе него што је учињено дело.”⁷⁴ Даље, као велика мана овакве законске регулативе у теорији се наводи и потпуно маргинализовање положаја оштећеног приликом закључења споразума о признању кривичног дела. Наиме, положај оштећеног је *de facto* погоршан у односу на раније законско решење и то на два нивоа. Оштећени не учествује у закључењу споразума, нити се обавештава о рочишту за одлучивање о споразуму, а што је још значајније он више није ни процесно легитимисан да изјави жалбу против одлуке суда о споразуму. Шкулић сматра да је огроман недостатак и то што се као један од услова прихватање споразума о признању кривичног дела захтева и то да поред признања окривљеног постоје и други докази који нису у супротности са признањем „уместо да се захтева егзистирање доказа који дато признање поткрепљују”⁷⁵.

Према изричитој законској одредби један од факултативних елемената споразума о признању кривичног дела може да буде и изјава окривљеног о прихватању испуњења обавезе, сходно начелу опортунитета кривичног гоњења, под условом да природа обавезе омогућава да се започне са њеним извршењем пре подношења споразума суду. „И у вези са овим, иначе начелно посматрано сасвим оправданим елементом, мора се поставити

⁷³ Детаљније: Бејатовић С., Казнена политика и реформа кривичног процесног законодавства Србије (доследност или не), у: Бејатовић С., Симовић М., Митровић Љ., (ур.), *Кривично законодавство – de lege lata et de lege ferenda*, Приједор, 2015, стр. 54.

⁷⁴ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 373.

⁷⁵ Шкулић М., Могуће промене кривичног поступка Србије, у: С. Бејатовић, М. Симовић, Љ. Митровић, (ур.), *Кривично законодавство – de lege lata et de lege ferenda*, Приједор, 2015, стр. 112.

питање: Које су последице неиспуњења преузетих обавеза од стране окривљеног? Овако постављено питање резултат је става законодавца да је за прихватање споразума од стране суда довољно да окривљени до подношења споразума о признању кривичног дела започне са испуњавањем обавезе – обавеза.⁷⁶ Ми бисмо овоме додали и то шта ће се десити у ситуацији када окривљени делимично или потпуно испуни своју обавезу, а суд не прихвати закључени споразум. Чини се да правог одговора на ова питања нема, те се надамо да ће ове недоумице у наредном периоду, најављеним изменама Законика о кривичном поступку бити решене.

У теорији кривичног процесног права постоји консензус да је недопустива примена овог института за сва кривична дела без ограничења, изузев када се ради о организованом криминалу, па се предлаже ограничавање те примене само за лакша кривична дела. Нарочито се истиче да „пресуђење на основу споразума странака представља једну упрошћену форму, а оне су намењене решавању лакших кривичних дела; поједностављене форме почивају на сразмерности између редуцирања опште форме и предмета суђења; доња граница диференцијације испод које се не сме ићи су права процесних субјеката; поред споразума о признању кривичног дела прописана су још два споразума, која служе откривању и доказивању најтежих кривичних дела.“⁷⁷ Са неограниченом применом споразума снажно је уздрмана потреба постојања редовног кривичног поступка, који је изграђен на принципима и са процесним установама које пружају највеће гаранције окривљеном да се одбрани од неосноване оптужбе или од теже оптужбе него што је учињено дело. Стога се поставља питање: - за која кривична дела треба да суди суд, ако не за најтежа?!⁷⁸

⁷⁶ Бејатовић С., Казнена политика и реформа кривичног процесног законодавства Србије (доследност или не), у: Бејатовић С., Симовић М., Митровић Љ., (ур.), *Кривично законодавство – de lege lata et de lege ferenda*, Приједор, 2015, стр. 56.

⁷⁷ Бејатовић С., Споразуми јавног тужиоца и окривљеног и нови ЗКП РС, *Ревизија за криминологију и кривично право*, бр. 1-2/2012, стр. 73-74, наведено према: Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 372.

⁷⁸ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 372.

Насупрот томе, практичари подржавају важеће законско решење истичући да не постоји обавеза јавног тужиоца да у сваком случају предложи закључење споразума о признању кривичног дела. „Овакав став није утемељен на практичним искуствима која је са собом донела примена споразума о признању кривичног дела, или пре овог института примена одлагања кривичног гоњења. Наиме, *argumentum a contrario* на ову примедбу која се тиче примене споразума о признању кривичног дела представљала би пре свега сама природа споразума о признању кривичног дела. Овај споразум представља *per definitionem* консензуалан правни акт, односно за његово закључење потребна је сагласност воља јавног тужиоца и окривљеног. Без тога нема ни закључења споразума о признању кривичног дела *in concreto*. Одавде јасно следи да јавни тужилац у пракси цени под којим околностима и за које кривично дело ће окривљеном понудити закључење споразума о признању кривичног дела, односно када ће и под којим околностима прихватити понуду окривљеног да закључи споразум.“⁷⁹

Како професор Бејатовић истиче „Ефикасним кривичним поступком може се сматрати само онај поступак у којем је у реално кратком временском интервалу од његовог покретања па до окончања, уз пуно поштовање законитости његовог вођења, донесена правилна и законита правноснажна судска одлука.“⁸⁰ Иако је неспорно да споразум о признању кривичног дела осигурава доношење пресуде у минималном временском периоду, мишљења смо да је корисност овог института од несумњивог значаја и да је неопходан у домаћем кривичном процесном праву имајући у виду вишедеценијско стање у српском правосуђу, али и да у погледу наведених недостатака овог института има простора за даљи напредак.

⁷⁹ Радисављевић М., Тетковић П., *op. cit.*, стр. 157.

⁸⁰ Бејатовић С., Ефикасност кривичног поступка као међународни правни стандард и реформа кривичног процесног законодавства Србије (норма и пракса), *Журнал за криминалистику и право*, Београд, 2015, стр. 28.

ГЛАВА II

ЗАКЉУЧИВАЊЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

1. Поступак пред јавним тужиоцем за закључење споразума о признању кривичног дела

Законик о кривичном поступку се детаљно не бави регулисањем питања поступка закључења споразума о признању кривичног дела. Штавише, у закону се ништа не говори о вођењу преговора за закључење споразума о признању кривичног дела, о томе који све процесни субјекти могу изразити иницијативу за закључење споразума, већ је само предвиђено да окривљени приликом закључења споразума мора имати браниоца, док је у односу на оштећеног једино предвиђено да га јавни тужилац пре закључења споразума мора позвати како би се изјаснио о постављању имовинскоправног захтева. Одсуство детаљне законске регулативе наводи на закључак да је намера законодавца била да закључење споразума о признању кривичног дела учини што неформалнијим, а самим тим и бржим, па је једина формалност то што споразум мора бити закључен у писменом облику, што је и логично јер споразум представља основ за доношење осуђујуће пресуде.

1.1. Предлагање и преговарање о закључењу споразума о признању кривичног дела

Иако то није законом изричито предвиђено, иницијатива за закључење споразума о признању кривичног дела, се логично налази у рукама јавног тужиоца, окривљеног и браниоца окривљеног. Суд такође, нема никаква права у погледу иницијативе, нити у погледу процеса преговарања и закључивања споразума. Занимљиво је да постоје законодавства у којима иницијатива за закључење споразума, поред наведених субјеката, припада и суду. „Супротно решење прихваћено је у немачкој правосудној пракси, где иницијатива за преговоре, поред странака, може потећи и од судећег судије, па се чак практикује вођење преговора између суда и окривљеног.“⁸¹

⁸¹ Ђурђић В., Суботић Д., *Процесни положај јавног тужиоца и ефикасност кривичног поступка*, Београд, 2008, стр. 84.

Иницијатива за закључење споразума се изражава најчешће, али не и нужно, у виду подношења писменог предлога за закључење споразума од стране окривљеног или његовог браниоца. Као што је већ истакнуто, читав поступак закључења споразума је прилично неформалан, због чега се често дешава да приликом саслушања окривљеног, окривљени или његов бранилац предложи закључење споразума, што се констатује на записнику и сматра се предлогом. С обзиром да се најчешће у споразуму окривљеном попушта у врсти, мери и распону кривичне санкције, то се обично у предлогу наводи и која врста, мера или распон кривичне санкције се предлаже, али то није нужно имајући у виду да ни сам закључени споразум о признању кривичног дела не мора изричито да садржи тачну меру кривичне санкције која се предлаже, већ је довољно да садржи распон у коме се одређена казна или кривична санкција предлажу. Дакле, довољно је да предлог за закључење споразума садржи оквире у којима ће се странке кретати приликом вођења преговора, а чак ни то није обавезно.

Што се тиче самог вођења преговора, поставља се питање када се, с обзиром на фазу кривичног поступка, може приступити преговарању о закључењу споразума. У теорији је заступљено мишљење да почетак преговора за кривична дела за која се води истрага треба везивати за доношење решења о спровођењу истраге, а за кривична дела која се процесуирају по скраћеном поступку најраније од завршетка спроведених доказних радњи или од поднетог оптужног предлога. Сматра се да је неопходно да тужилац најпре у решењу о споровођењу истраге или оптужном предлогу определи чињенични опис кривичног дела и правну квалификацију, након чега се може приступити преговорима о закључењу споразума.⁸² Насупрот томе, у пракси нису ретки случајеви неформалних консултација између јавног тужиоца и одбране и пре доношења решења о спровођењу истраге, нарочито када су дотад прикупљени докази довољни за подизање непосредне оптужнице. Што се тиче теоријског става да је вођење преговора за закључење споразума о признању кривичног дела у скраћеном поступку оправдано тек након подношења оптужног предлога, мишљења смо да је такав став у супротности са суштином овог института јер је између осталог и у самом законнику прописано да се уз споразум суду

⁸² Николић Д., Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр. 134.

подноси и оптужница односно оптужни предлог. Такође, веома често се дешава и да предлог за закључење споразума од стране одбране буде поднет пре доношења решења о споровођењу истраге односно пре предузимања било које доказне радње од стране јавног тужиоца. Коначно, и јавнотужилачка пракса је у потпуности упућена на преговарање пре подношења оптужног предлога јер није ни логично да јавни тужилац води преговоре за закључење споразума о признању кривичног дела уколико нису испуњени законски услови за кривично гоњење осумњиченог. Мишљења смо да је у том смислу вођење преговора за закључење споразума о признању кривичног дела у скраћеном поступку могуће од предузимања прве доказне радње.

Самим преговорима за закључење споразума се такође приступа неформално, тако што странке најчешће усмено преговарају о томе, а у пракси се заказује посебно рочиште на коме се усаглашавају ставови у погледу садржине споразума о признању кривичног дела. О вођењу и току преговора сачињава се посебана службена белешка.

1.2. Закључење споразума о признању кривичног дела

Јавни тужилац на основу вођених преговора за закључење споразума сачињава текст споразума у који уноси све обавезне елементе које закон предвиђа, а у зависности од конкретног случаја и неке од необавезних елемената. Ради закључења споразума заказује се посебно рочиште које се држи без присуства јавности, а на које се позивају окривљени и његов бранилац, који затим потписују споразум уколико се слажу са његовом садржином. Споразум је закључен када га потпишу странке које учествују у његовом закључењу, тј. јавни тужилац на једној страни и окривљени и његов бранилац, на другој. У пракси нису ретки случајеви да се читав поступак преговарања и закључења, па чак и потврђивања закљученог споразума о признању кривичног дела, одвије у току само једног дана.

Оштећени се не позива на ово рочиште, нити постоји обавеза јавног тужиоца да обавести оштећеног о закључењу споразума о признању кривичног дела. Довољно је да јавни тужилац пре закључења споразума позове оштећеног да постави свој

имовинскоправни захтев.⁸³ На основу изнетог евидентно је да сагласност оштећеног за закључење споразума није од значаја, нити се она уопште захтева. Споразум се сматра закљученим када га потпишу јавни тужилац, окривљени и његов бранилац.

1.3. Обавезна одбрана

Приликом закључења споразума о признању кривичног дела, окривљени мора да има браниоца и бранилац мора да потпише споразум. Практична импликација овога јесте да је јавни тужилац дужан да окривљеном постави браниоца по службеној дужности, уколико га окривљени сам не ангажује или није у могућности да то учини. У делу Законика који се односи на обавезну одбрану нешто детаљније је регулисан тренутак од којег окривљени мора да има браниоца. Наиме, од почетка преговора са јавним тужиоцем о закључењу споразума о признању кривичног дела, споразума о сведочењу окривљеног односно споразума о сведочењу осуђеног, па до доношења одлуке суда о споразуму, окривљени мора да има браниоца.⁸⁴ Дакле, поред тога што бранилац мора да буде присутан приликом самог закључења споразума, он мора бити присутан и од почетка вођења преговора за закључење споразума, што се не би могло закључити на основу одредби законика које се искључиво односе на споразум. Да би споразум био валидан, „суд мора бити уверен да је окривљени не само својевољно закључио, већ и да је приликом његовог закључења имао стручну помоћ која му је била неопходна.“⁸⁵ Присуство браниоца гарантује и да током преговарања није вршен недозвољен притисак на окривљеног, као и да је садржај споразумевања разумљив, односно да је својеручно закључен од стране лица коме се извршење кривичног дела ставља на терет.⁸⁶

У вези наведеног поставља се питање да ли јавни тужилац може закључење споразума понудити браниоцу окривљеног, без присуства самог окривљеног. Иако закон ћути у погледу овога, у пракси нема дилеме да је одговор на ово питање позитиван. С друге стране, ово намеће и питање да ли је бранилац дужан да обавести окривљеног о понуди или може да је одбије и без разговора са окривљеним. „У САД, бранилац је дужан

⁸³ Члан 313. став 6. Законика о кривичном поступку

⁸⁴ Члан 74. тач. 8 Законика о кривичном поступку

⁸⁵ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 723.

⁸⁶ Павловић З., *Кривично процесно право II – Друго допуњено издање*, Нови Сад, 2015, стр. 61.

да пренесе сваку понуду тужиоца о признању кривичног дела и да обезбеди да његов клијент у потпуности разуме могућности и ризике повезане са његовом одлуком. Може се у одређеном смислу претпоставити да иста обавеза постоји и по новом ЗКП-у, иако није изричито наведена.⁸⁷

Стручна одбрана је неопходна и на рочишту за одлучивање о споразуму које се држи пред надлежним судом. Ово произилази како из одредбе о обавезној одбрани где се наводи да окривљени мора имати браниоца до доношења одлуке о споразуму, тако и из одредбе о одлучивању о споразуму⁸⁸ према којој се о томе одлучује на рочишту на које се позивају јавни тужилац, окривљени и његов бранилац.

1.4. Положај оштећеног приликом закључења споразума о признању кривичног дела

Анализом одредаба законика које се односе на споразум о признању кривичног дела може се закључити да је положај оштећеног крајње маргинализован. Оштећени није субјект закључења споразума, нити у њему има било какву улогу. Он се не позива на рочиште за одлучивање о споразуму⁸⁹, већ се једино може појавити пре самог закључења споразума када се на позив јавног тужиоца изјашњава о имовинскоправном захтеву.⁹⁰ Противљење или пристанак оштећеног на закључење споразума и на његову садржину нису ни од каквог значаја.

Поред тога што нема никакву улогу у закључењу споразума, оштећени нема ни могућност побијања закљученог споразума. С обзиром да се према претходном законском решењу захтевао пристанак оштећеног за закључење споразума о признању кривичног дела, можемо закључити да је законодавац нашао да су се различита "условљавања" које су оштећени у пракси чинили у поступку закључења споразума о признању кривичног дела фактички претворила у злоупотребу права оштећеног да учествује у закључењу споразума

⁸⁷ Lochary R., Вештине заступања кривичним поступцима, у: Делибашић В., Тинтор Ј., Бељанкси В., (ур.), *Вештине заступања кривичним поступцима – приручник за адвокате*, Београд, 2013, стр. 8.

⁸⁸ Члан 315. став 2. Законика о кривичном поступку

⁸⁹ Као што је већ истакнуто на рочиште за одлучивање о споразуму о признању кривичног дела се сходно члану 315. став 2. Законика о кривичном поступку позивају јавни тужилац, окривљени и његов бранилац.

⁹⁰ Члан 313. став 6. Законика о кривичном поступку

о признању кривичног дела, те је у актуелном законском решењу оштећени престао да буде субјекат који учествује у закључењу споразума о признању кривичног дела.

2. Судско одлучивање о споразуму о признању кривичног дела

Кривичне санкције, а посебно казну затвора, по међународним и националним правним стандардима, могу изрицати само судови. Дакле, споразум из више разлога мора ићи на оцену суда јер је он основ за доношење пресуде.⁹¹ Наиме, након закључења споразума о признању кривичног дела, јавни тужилац споразум подноси суду на одлучивање. Уколико је до његовог закључења дошло у фази истраге, јавни тужилац уз споразум суду доставља и оптужницу која чини саставни део споразума, односно оптужни предлог у скраћеном поступку.

На оптужницу која је саставни део споразума не примењују се одредбе о испитивању оптужнице већ се одмах одлучује о споразуму. Оптужница сходно томе дели судбину споразума. Ако је споразум усвојен, оптужница је самим тим "стала на правну снагу" и подобна је да се на основу ње и споразума донесе пресуда.

2.1. Надлежност за одлучивање о споразуму о признању кривичног дела

Одлучивање о споразуму који су закључили јавни тужилац и окривљени и његов бранилац спада у судску надлежност. По логици ствари то је суд пред којим поступа јавно тужилаштво које је закључило споразум о признању кривичног дела. Међутим, функционална надлежност за одлучивање о споразуму је двојачко уређена и зависи од процесног тренука подношења споразума суду. Јавни тужилац споразум о признању кривичног дела подноси до потврђивања оптужнице – судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице – председнику судећег већа.⁹² Дакле, уколико је до закључења споразума дошло у фази истраге, надлежан за одлучивање о споразуму ће бити

⁹¹ Николић Д., Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр. 141.

⁹² Члан 315. став 1. Законика о кривичном поступку

судија за претходни поступак и то је једини случај када судија за претходни поступак може да донесе мериторну одлуку о самој кривичној ствари у питању, с обзиром да је према важећем концепту кривичног поступка у ком је истрага тужилачка делатност, сврха судије за претходни поступак да буде чувар права и слобода окривљеног.

С друге стране, уколико је оптужница већ потврђена, одлучивање о поднетом споразуму спада у функционалну надлежност председника судећег већа. Аналогно, уколико се окривљеном суди у скраћеном поступку, надлежан за одлучивање о споразуму ће бити судија појединац пред којим се сумарни поступак води.

2.2. Рочиште за одлучивање о споразуму о признању кривичног дела

Одлука о споразуму о признању кривичног дела доноси се на рочишту на које се позивају јавни тужилац, окривљени и његов бранилац и које се држи без присуства јавности.⁹³ У зависности од фазе кривичног поступка, заказује га или судија за претходни поступак, или председник судећег већа, односно судија појединац. Судска пракса је стала на становиште да када споразум садржи одлуку у погледу имовине проистекле из кривичног дела која је одузета од трећег лица, на рочиште сем странака и браниоца окривљеног, треба позвати и треће лице или његовог пуномоћника.⁹⁴ О току и садржини самог рочишта води се записник у коме се назначава да је сачињен на рочишту за одлучивање о споразуму о признању кривичног дела.

Непојављивање уредно позваног окривљеног на рочишту за одлучивање о споразуму представља разлог за одбацивање⁹⁵ споразума о признању кривичног дела. С друге стране непојављивање уредно позваног браниоца нема за последицу одбацивање споразума, већ се рочиште одлаже што је најчешћи случај у пракси, а постоји и могућност постављања другог браниоца.

Тужилац као и окривљени и његов бранилац могу све до завршетка првог рочишта одустати од споразума. „Чин потписивања споразума не значи да је признање неопозиво –

⁹³ Члан 322. став 1. Законика о кривичном поступку

⁹⁴ Пресуда Вишег суда у Београду СПК-По1 5/12 од 28.3.2012. године

⁹⁵ Члан 316. тачка 2. Законика о кривичном поступку

оно се може опозвати до правноснажног окончања поступка – зато је с правом у пракси заузет став да окривљени може опозвати своје признање и након потписивања споразума, па ће тако суд одбити споразум уколико окривљени на рочишту заказаном поводом споразума изјави да опозива признање.⁹⁶

Одредбама ЗКП није предвиђена могућност да судија на рочишту мења било који елемент страначке нагодбе. Но, таква могућност *de lege ferenda* у присуству, и уз сагласност обеју странака, била би афирмативна по ефикасност поступка, посебно у случају када нису адекватно примењене одредбе материјалног права за одмеравање казне.⁹⁷

2.3. Одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела

Оно што није прописано као формални услов, неминовно се јавља као суштински услов у поступку судског одлучивања о поднетом споразуму, што законописци нису могли да избегну. Практично, споразум о признању кривичног дела може бити прихваћен само ако су се стекли услови за потврђивање оптужнице. У супротном, ако би оптужницу требало одбити или по њој поступак обуставити поступак, суд је дужан да одбије страначки споразум.⁹⁸ Суд дакле доноси три врсте одлука:

1. решење којим одбацује споразум о признању кривичног дела;
2. решење којим одбија споразум о признању кривичног дела и
3. пресуду којом прихвата споразум о признању кривичног дела.

2.3.1. Решење о одбацивању споразума о признању кривичног дела

Суд ће решењем одбацивати⁹⁹ споразум о признању кривичног дела ако споразум не садржи податке предвиђене закоником¹⁰⁰ или ако на рочиште није дошао окривљени који

⁹⁶ Решење Вишег суда у Београду – Одељење за ратне злочине СПК. По2 бр. 1/12 од 18.5.2012. године

⁹⁷ Илић И., *op.cit.*, стр. 421.

⁹⁸ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 376.

⁹⁹ Члан 316. Законика о кривичном поступку

је уредно позван, а који није оправдао изостанак. „Одбачај споразума представља одлуку којом суд констатује постојање одређених формалних недостатака наведеног акта, или постојање одређених формалних препрека за одлучивање о њему.“¹⁰¹ Дакле, „ако је окривљени уредно позван, свој изостанак није оправдао, није тражио одлагање рочишта ни лично ни преко браниоца, суд ће решењем одбацити споразум.“¹⁰² Такође, недостатак неког од обавезних елемената о којима је већ било речи, представља разлог за одбацивање поднетог споразума о признању кривичног дела.

Поставља се питање да ли окривљени који је пропустио рочиште за одлучивање о споразуму има право на повраћај у пређашње стање. Изненађујуће, законик даје одговор на ово питање и управо као један од разлога за повраћај у пређашње стање¹⁰³ предвиђа да окривљени који из оправданог разлога није могао да дође на рочиште на којем се одлучује о признању кривичног дела или пропусти рок за изјаву жалбе против пресуде или решења које одговара пресуди, може тражити повраћај у пређашње стање.

2.3.2. Решење о одбијању споразума о признању кривичног дела

Суд ће решењем одбити споразум о признању кривичног дела ако утврди да постоје разлози за обустављање кривичног поступка или да није испуњен један или више услова неопходних за прихватање споразума.¹⁰⁴ Изостанак неког од услова за прихватање споразума дакле представља разлог за његово одбијање. Једна група недостатака који повлаче одбијање споразума се односе на окривљеног¹⁰⁵, тачније на мане у његовој вољи за закључење споразума и за њих се може рећи да су субјективног карактера, док се друга два разлога тичу објективне законитости споразума. Реч је о томе да на страни окривљеног не постоји озбиљно и добровољно признање кривичног дела или кривичних дела које су предмет оптужбе, или окривљени пак није свестан свих последица

¹⁰⁰ Члан 314. став 1. Законика о кривичном поступку

¹⁰¹ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 731.

¹⁰² Николић Д., Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр. 143.

¹⁰³ Члан 226. став 1. тачка 1. Законика о кривичном поступку

¹⁰⁴ Члан 318. Законика о кривичном поступку

¹⁰⁵ Члан 317. став 1. тачка 1. и 2. Законика о кривичном поступку

закљученог споразума, а посебно да се одриче права на суђење и да прихвата ограничење права на улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума. Ово практично значи да уколико окривљени на рочишту за одлучивање о споразуму одустане од закљученог споразума, односно опозове своје признање, суд ће решењем одбити закључени споразум. Објективни разлози¹⁰⁶ се односе на непостојање других доказа који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело односно када предложена казна или друга кривична санкција, односно друга мера у погледу које су јавни тужилац и окривљени закључили споразум није у складу са кривичним или другим законом.

Следећа група разлога због којих суд одбија прихватање закљученог споразума су управо они разлози који доводе до обуставе кривичног поступка.¹⁰⁷ Суд ће дакле одбити споразум о признању кривичног дела ако установи да:

1. дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности;
2. је кривично гоњење застарело, или да је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење;
3. нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе.

Могућност суда да одбије споразум када нађе да нема довољно доказа за основану сумњу да је окривљени учинио кривично дело које је предмет оптужбе, делује можда збуњујуће на први поглед, поготово имајући у виду да је за потврђивање споразума довољно постојање других доказа који нису у супротности са признањем окривљеног. Међутим, овакво решење представља настојање законодавца да се спрече ситуације у којима би окривљени у страху од строжег кажњавања признавали и кривична дела у погледу којих нема довољно доказа њихове кривице, као и да се утиче на јавног тужиоца да обезбеди минимум доказа који су неопходни за потврђивање оптужнице. Дакле, насупрот мишљењу да се улога суда код одлучивања о споразуму о признању кривичног дела, искључиво своди на испитивање испуњености формалних услова за његову правну

¹⁰⁶ Члан 317. став 1. тачка 3. и 4. Законика о кривичном поступку

¹⁰⁷ Члан 338. став 1. Законика о кривичном поступку

ваљаност, чињеница је да је законодавац суду дао извесна овлашћења у погледу оцене квалитета доказа предложених уз споразум, па у случају да докази не поткрепљују оправдану сумњу, дакле онај степен вероватноће који је неопходан за потврђивање оптужнице, суд је дужан да одбије прихватање закљученог споразума о признању кривичног дела.

Када решење о одбијању споразума о признању кривичног дела постане правноснажно, споразум о признању кривичног дела и сви списи у вези са њим уништавају се у присуству судије који је донео решење и о томе се саставља записник, а поступак се враћа у фазу која је претходила закључењу споразума. Судија који је донео решење о уништавању списка међутим не може учествовати у даљем току поступка,¹⁰⁸ јер би се на тај начин довела у питање његова непристрасност.

2.3.3. Пресуда о прихватању споразума о признању кривичног дела

Пресуда којом се закључени споразум о признању кривичног дела прихвата јесте друга врста мериторне одлуке о споразуму. Да би суд могао да донесе ову одлуку потребно је да буду испуњени сви услови које законик прописује као услове под којима суд може прихватити споразум о признању кривичног дела. Најпре је потребно да окривљени, који је уредно позван, дође на рочиште за одлучивање о споразуму. Затим, неопходно је да окривљени свесно и добровољно призна извршење кривичног дела, да је свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на суђење и да прихвата ограничење у погледу права на улагање жалбе. „Оценити да ли је окривљени свесно признао кривично дело у закљученом споразуму значи утврдити да ли је такво признање дато од стране урачунљивог човека. Добровољност значи да признање кривичног дела и прихватање услова и закључење споразума искључује да је такво признање изнуђени доказ, односно доказ прибављен на незаконит начин.“¹⁰⁹ Такође, потребно је да поред признања окривљеног, постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног. Договорена казна или друга кривична санкција,

¹⁰⁸ Члан 318. став 2. и 3. Законика о кривичном поступку

¹⁰⁹ Николић Д., Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, у: Јовановић Иван, Станисављевић Мирољуб, (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр. 144.

односно друга мера мора да буде предложена у складу са кривичним или другим законом.¹¹⁰ „Суд овде првенствено проверава да ли се предложена санкција уопште може изрећи за конкретну врсту кривичног дела. Поред тога, суд проверава да ли се конкретна мера кривичне санкције налази у оквирима законског минимума или максимума који је предвиђен за конкретно кривично дело поводом којег је окривљени признао кривицу. Уколико јавни тужилац и окривљени предложи изрицање ублажене казне, суд ће утврдити да ли је ублажавање казне у конкретном случају могуће.“¹¹¹ Последњи услов за прихватање споразума јесте да не постоје разлози за обуставу кривичног поступка.¹¹² Како је већ истакнуто изостанак неког од кумулативно предвиђених услова за прихватање споразума о признању кривичног дела истовремено представља разлог за доношење решења о одбијању споразума о признању кривичног дела. „За остварење сврхе кривичног поступка значајно је има ли суд стварне могућности да оцени квалитет признања окривљеног. Снижавање чињеничног супстрата на основу којег суд одлучује о валидности признања окривљеног (уместо „доказа који поткрепљују признање“ сада је довољно „да нису у супротности са признањем“), онемогућава да суд ваљано оцени има ли основа за потврђивање оптужнице и недовољна је препрека да се ваљано предупредне осуде невиних. И то би питање делимично било решено да је потврђена оптужница услов за одлучивање суда о страначком споразуму јер би за потврђивање оптужнице било нужно да постоје докази који оправдавају сумњу да је окривљени учинио кривично дело за које се терети. Предупређењу неоснованих осуда на основу страначког споразума допринело би и овлашћење суда да по службеној дужности изведе доказну радњу која је по његовој оцени потребна да се увери у веродостојност признања окривљеног.“¹¹³

Уколико је споразумом предвиђено одустајање јавног тужиоца за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела, суд ће у случају прихватања споразума, за кривично дело које је обухваћено споразумом о признању кривичног дела донети осуђујућу пресуду, док ће у односу на преостала кривична дела која нису обухваћена споразумом, али су садржана у оптужном акту,

¹¹⁰ Члан 317. Законика о кривичном поступку

¹¹¹ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 734.

¹¹² Члан 318. Законика о кривичном поступку

¹¹³ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 378.

донети одбијајућу пресуду услед одустанка јавног тужиоца од кривичног гоњења, због чега је неопходно да уколико се закључени споразум о признању кривичног дела подноси судији за претходни поступак, оптужницом или оптужним предлогом који се истовремено подносе, буду обухваћена и кривична дела за која јавни тужилац одустаје од кривичног гоњења.

2.3.3.1. Проблем адекватног одмеравања казне код споразума о признању кривичног дела

У теорији кривичног процесног права веома често се истиче да пресуда којом се окривљени оглашава кривим на основу прихваћеног споразума о признању кривичног дела, не пружа довољно гаранција да је изречена адекватна казна, односно она чијим ће се изрицањем остварити општа сврха кривичних санкција,¹¹⁴ с једне стране, али и индивидуализација, с друге стране. У прилог ове тврдње наводе се два разлога. Прво, сматра се да је "уговарање" кривичне санкције између странака супротно уставној гаранцији права на правично суђење¹¹⁵ тј. да свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и о оптужбама против њега. Кључни аргумент у прилог томе јесте чињеница да изостаје судско "расправљање" о основаности сумње односно о оптужбама, већ се све своди само на испитивање испуњености законских услова за прихватање споразума. „Окривљеном се, наиме, изриче блажа казна од оне која би му се изрекла у редовном поступку, а "специфичност" овакве санкције огледа се у томе што је не одређује суд већ је странке фактички "уговарају", што класичној подели на законско и судско одмеравање казне додаје и ово ново "страначко" односно тужилачко одмеравање.“¹¹⁶ И други разлог јесте што се чињенично стање не утврђује, нити се утврђују околности од значаја за

¹¹⁴ Члан 4. став 2. Кривичног законика предвиђа да је општа сврха прописивања и изрицања кривичних санкција сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством. Чланом 42. Кривичног законика предвиђено је да је сврха кажњавања, у оквиру опште сврхе кривичних санкција 1) спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела; 2) утицање на друге да не чине кривична дела; 3) изражавање друштвене осуде за кривично дело, јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона.

¹¹⁵ Члан 36. став 1. Устава Републике Србије, „Службени гласник РС“ бр. 98/2006.

¹¹⁶ Бајовић В., Одмеравање казне и споразум о признању кривичног дела, *Журнал за криминалистику и право*, стр. 187.

одмеравање казне. „Захтев за потпуним и истинитим утврђивањем чињеничног стања замењен је расправном максимумом која странкама оставља већу слободу у погледу утицаја на то које ће се чињенице утврђивати у поступку, имајући у виду да признање окривљеног и сагласност странака у погледу одређених чињеница елиминише потребу за њиховим доказивањем. То је у складу са адверзијалним или расправним моделом поступка, који подразумева доказно пасивног судију који чињеничну грађу за одлучивање добија од странака и не меша се у овај "доказни двобој" тужилаштва и одбране.“¹¹⁷

Што се тиче првог аргуманта, мишљења смо да овај аргумент не стоји из разлога што је суд тај који у крајњој линији одлучује о прихватању или неприхватању закљученог споразума о признању кривичног дела, те има овлашћења да одбије споразум, између осталог и уколико утврди да казна или друга кривична санкција, односно друга мера у погледу које су јавни тужилац и окривљени закључили споразум није предложена у складу са кривичним или другим законом. У односу на други истакнути аргумент да се казна изриче без утврђивања олакшавајућих и отежавајућих околности, пошли смо од тога да јавни тужилац који закључује споразум у поступку преговарања и споразумевања утврђује олакшавајуће и отежавајуће околности, те на основу тога и целокупног чињеничног стања предлаже адекватну врсту кривичне санкције. „Нема разлога сумњати да јавни тужилац приликом закључења споразума неће водити рачуна о сврси изрицања кривичне санкције. Јавни тужилац управо и представља један вид коректива у казненој политици судова. Наиме, јавни тужилац је тај који у редовним поступцима, након доношења првостепене пресуде, може жалбом да реагује уколико није задовољан изреченом санкцијом. Тачно је да споразум отвара могућност изрицања најблажих санкција за тешка кривична дела, али такву могућност има и суд.“¹¹⁸ Иако су реално могуће обе ситуације да кривична санкција буде превисоко или прениско одређена у односу на тежину конкретног кривичног дела, отежавајуће и олакшавајуће околности на страни окривљеног, те потребу давања одређеног попушта окривљеном у складу са сврхом овог института, мишљења смо да су такве ситуације у пракси веома ретке, те да треба избегавати изношење паушалних и апстрактних оцена у овом смислу, већ све ове

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ Трешњев А., Дилеме у примени споразума о признању кривичног дела, *Билтен Врховног касационог суда*, бр. 2/2013, стр. 244.

чињенице треба ценити у сваком конкретном случају посебно, јер се једино тако може остварити склад између сврхе споразума о признању кривичног дела с једне стране и тежине кривичног дела и опште и посебне сврхе кривичних санкција, с друге.

2.3.3.2. Значај пресуде донете на основу споразума о признању кривичног дела у поступку према саокривљенима

У ситуацији када се поступак води против више окривљених, а само неки од њих закључе споразум о признању кривичног дела, питање које се поставља јесте положај и значај пресуде донете на основу признања кривичног дела, као и значај исказа, датих од стране окривљених који су закључили споразум, у поступцима који теку према саоптуженима.¹¹⁹ Законик предвиђа да се са исказом саоптуженог,¹²⁰ према којем је кривични поступак раздвојен или је већ окончан правноснажном осуђујућом пресудом, суд може упознати по одлуци судећег већа. Из ове одредбе произилази да саокривљени који је закључио споразум о признању кривичног дела у односу на саокривљеног који то није учинио не може бити сведок у поступку, нити се као доказ може употребити пресуда којом је споразум о признању кривичног дела прихваћен, али је зато као доказ могуће употребити тј. прочитати записник који садржи исказ окривљеног. Иако ово није изричито предвиђено одредбама које се односе на споразум о признању кривичног дела, такав закључак се посредно изводи из одредбе која се односи на упознавање са садржином записника о исказима. Дакле, окривљени не може бити сведок у поступку против другог саокривљеног што је и логично јер кумулација процесних функција није дозвољена, тако да се као доказ може користити једино његов исказ садржан на записнику о испитивању.

Овакво законско решење је у теорији жестоко критиковано¹²¹ превасходно из разлога што се другом саокривљеном не пружа могућност да се адекватно брани непосредним постављањем питања окривљеном, већ се окривљени читањем записника ставља пред свршен чин. У теорији се прихватљивијим решењем сматра допуштање да окривљени према којем је донета осуђујућа пресуда на основу закљученог споразума о

¹¹⁹ *Ibid.*, стр. 250.

¹²⁰ Члан 406. став 1. тачка 5. Законика о кривичном поступку

¹²¹ Видети: Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица*, стр. 378.

признању кривичног дела, сведочи против саокривљеног, што је уосталом и случај у англоамеричком праву из којег потиче овај институт.

2.4. Поступак по правним лековима против одлуке о споразуму о признању кривичног дела

2.4.1. Жалба против одлуке о споразуму о признању кривичног дела

У погледу могућности изјављивања жалбе против пресуде којом се закључени споразум о признању кривичног дела прихвата одредбе Законика о кривичном поступку су прилично рестриктивне, тако да је жалбу могуће изјавити само против пресуде којом се закључени споразум о признању кривичног дела прихвата, а оптужени оглашава кривим, док је изјављивање жалбе против решења о одбацивању споразума и решења којим се одбија закључени споразум у потпуности искључено.¹²² Наиме, законик предвиђа да је један од обавезних елемената споразума о признању кривичног дела изјава о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у законом одређеним случајевима. Ти случајеви се односе на доношење пресуде којом је прихваћен споразум, упркос томе што су постојали разлози за обуставу поступка или ако се пресуда не односи на предмет споразума. Европски суд за људска права је стао на становиште да је ограничење права на изјављивање жалбе у овом поступку допуштено.¹²³

Ваља напоменути да је према раније важећем законском решењу жалба против пресуде донете на основу закљученог споразума о признању кривице била искључена. Изгледа да је законодавац ипак стао на становиште да је окривљеном неопходно дати могућност изјављивања жалбе против осуђујуће пресуде чак и када је та пресуда донета на основу споразума са јавним тужиоцем. Додуше, законодавац је разлоге за изјављивање такве жалбе прилично стриктно поставио.

¹²² Члан 319. став 2. и 3. Законика о кривичном поступку

¹²³ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 726.

Одлука суда о споразуму о признању кривичног дела доставља се јавном тужиоцу, окривљеном и његовом браниоцу.¹²⁴ Из овога произилази да су једини субјекти који су снабдевени процесном легитимацијом за изјављивање жалбе против одлука суда о споразуму о признању кривичног дела, једино оне стране које учествују у његовом закључењу. С обзиром да је против решења којим се споразум о признању кривичног дела одбацује жалба искључена¹²⁵, и да исто то важи и за решење којим се споразум одбија, очигледно је да је жалба дозвољена једино против пресуде којим се споразум прихвата и окривљени оглашава кривим за кривично дело које је предмет споразума. Рок за изјављивање жалбе износи осам дана од дана достављања пресуде.

Разлози за изјављивање жалбе су идентични разлозима који су предвиђени за обуставу поступка¹²⁶ када приликом испитивања оптужнице веће¹²⁷ нађе да нема места оптужби и да се кривични поступак обуставља односно када:

- 1) дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности;
- 2) је кривично гоњење застарело, или да је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење;
- 3) нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе.

Такође, још један од разлога за изјављивање жалбе против пресуде којом се прихвата споразум о признању кривичног дела, се односи на ситуацију када се пресуда не односи на предмет споразума.¹²⁸ „Овде је реч о ситуацији у којој је суд прихватајући споразум, изашао ван оних оквира које су странке споразумом поставиле“¹²⁹, нпр. у случају повреде чињеничног идентитета, изрицања теже санкције од "договорене" итд.

Као и све жалбе и жалба против пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела се предаје првостепеном суду који најпре испитује њену благовременост, уредност и дозвољеност, те је одбацује уколико нађе да је неблаговремена, неуредна или недозвољена. Уколико је жалба благовремено изјављена, уредна и дозвољена,

¹²⁴ Члан 319. став 1. Законика о кривичном поступку

¹²⁵ Члан 319. став 2. Законика о кривичном поступку

¹²⁶ Члан 338. Законика о кривичном поступку

¹²⁷ Реч је о већу из члана 21. став 4. Закона о кривичном поступку

¹²⁸ Члан 314. Законика о кривичном поступку

¹²⁹ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 724. 728.

првостепени суд је заједно са списима предмета доставља другостепеном суду. Другостепени суд поново цени испуњеност формалних услова за одлучивање по жалби, те може исту одбацити уколико је првостепени суд пропустио да то учини. Уколико нађе да су испуњени услови за одлучивање по жалби, другостепени суд може најпре жалбу одбити као неосновану и потврдити првостепену пресуду или је усвојити и укинути, а предмет вратити првостепеном суду на поновно одлучивање.

Уколико би се десило да жалбу изјаве оштећени или неко од лица које може изјавити жалбу у корист окривљеног¹³⁰, такву жалбу или евентуално недозвољену жалбу окривљеног или његовог браниоца суд ће одбацити као недозвољену.

2.4.2. Ванредни правни лекови против одлуке о споразуму о признању кривичног дела

Споразумом о признању кривичног дела странке се одричу права на жалбу, осим у законом предвиђеним случајевима. Међутим, поставља се питање да ли постоји могућност изјављивања неког од ванредних правних лекова против одлуке којом се споразум прихвата. Законик о кривичном поступку на жалост не садржи одговор на ово питање. „Према новим законодавним решењима, у кривичном поступку постоје свега два ванредна правна лека. То су: захтев за заштиту законитости и понављање кривичног поступка. У контексту споразума о признању кривичног дела, законодавац ни на једном месту не спомиње ванредне правне лекове. На основу таквог понашања законодавца, оправдано је питање њихове дозвољености у овом поступку. Иако могу да се извуку оба закључка, дакле, да јесу дозвољени и да нису, јединствен је став у теорији кривичног процесног права о њиховој дозвољености.“¹³¹

¹³⁰ Члан 433. став 2. ЗКП предвиђа да у корист оптуженог жалбу могу изјавити и његов брачни друг, лице са којим живи у ванбрачној или другој трајној заједници живота, сродници по крви у правој линији, законски заступник, усвојитељ, усвојеник, брат, сестра и хранитељ, с тим што рок за жалбу тече од дана када је оптуженом, односно његовом браниоцу достављен препис пресуде.

¹³¹ Турањанин В., *Споразум о признању кривичног дела – докторска дисертација*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, 2016, стр. 260.

2.4.2.1. Понављање поступка

Закоником је таксативно предвиђено седам разлога за понављање кривичног поступка¹³² у корист окривљеног. Понављање кривичног поступка могуће је као право понављање, понављање поступка лицу осуђеном у одсуству и неправо понављање или поступак за изрицање јединствене казне. Евидентно је да до понављања поступка лицу осуђеном у одсуству, када је реч о споразуму о признању кривичног дела, никада не може доћи, јер ни закључење споразума није могуће без присуства окривљеног. У односу на неправо понављање нема никакве дилеме да ова могућност постоји јер је сасвим реално да пресуда донета поводом споразума о признању кривичног дела буде једна од више правноснажних пресуда за које нису примењене одредбе о одмеравању јединствене казне за дела у стицају. „Одлука која ће бити донета по овом захтеву, биће, дакле, преиначење пресуде.“¹³³

Проблем је, међутим, код правог понављања кривичног поступка, где долази до понављања поступка, и где се поступак не може завршити на суштом преиначењу судске пресуде. А поступак закључења споразума се одвија ван судског надзора и контроле, суд је само задња препрека ка оживљавању споразума. Због тога проблем постоји код правог понављања поступка, јер се не може поновити судским правним леком поступак који није судски.¹³⁴

¹³² Члан 473. став 1. Законика о кривичном поступку предвиђа да је понављање могуће: 1) ако је пресуда заснована на лажној исправи или на лажном исказу сведока, вештака, стручног саветника, преводиоца, тумача или саокривљеног; 2) ако је до пресуде дошло услед кривичног дела јавног тужиоца, судије, судије-поротника или лица које је предузимало доказне радње; 3) ако се изнесу нове чињенице или се поднесу нови докази који сами за себе или у вези са ранијим чињеницама или доказима могу довести до одбијања оптужбе или ослобођења од оптужбе или до осуде по блажем кривичном закону; 4) ако је за исто дело више пута осуђен или ако је са више лица осуђен за исто дело које је могло учинити само једно лице или нека од њих; 5) ако се у случају осуде за продужено кривично дело или за друго кривично дело које по закону обухвата више истоврсних или више разноврсних радњи изнесу нове чињенице или поднесу нови докази који указују да није учинио радњу која је обухваћена делом из осуде, а постојање ових чињеница би довело до примене блажег закона или би битно утицало на одмеравање казне; 6) ако се изнесу нове чињенице или поднесу нови докази којих није било када је изрицана казна затвора или суд за њих није знао иако су постојали, а они би очигледно довели до блаже кривичне санкције; 7) ако се изнесу нове чињенице или поднесу нови докази да окривљеном није уредно достављен позив за претрес који је одржан у његовом одсуству.

¹³³ Турањанин В., *op. cit.*, стр. 260.

¹³⁴ *Ibid.*

2.4.2.2. *Захтев за заштиту законитости*

Против правноснажне одлуке јавног тужиоца или суда или због повреде одредаба поступка који је претходио њеном доношењу, овлашћено лице може поднети захтев за заштиту законитости. Активна процесна легитимација за подношење овог ванредног правног средства припада Републичком јавном тужиоцу, који овај захтев може изјавити у корист али и на штету окривљеног, окривљеном и његовом браниоцу. Захтев за заштиту законитости се може поднети против правноснажних одлука¹³⁵, међутим, када је у питању споразум о признању кривичног дела нема много основа због којих се захтев може поднети, с обзиром да закључени споразум о признању кривичног дела подлеже судском испитивању при чему је суд дужан да одбије прихватање истог уколико установи да споразум има неки од недостатка предвиђених законом. О захтеву за заштиту законитости одлучује Врховни касациони суд и може донети одлуке које доноси поводом захтева за заштиту законитости након редовно завршеног кривичног поступка.

¹³⁵ Члан 485. став 1. Законика о кривичном поступку предвиђа три разлога за подношење захтева за заштиту законитости и то ако је правноснажном одлуком или одлуком у поступку који је претходио њеном доношењу: 1) повређен закон; 2) примењен закон за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима; 3) повређено или ускраћено људско право и слобода окривљеног или другог учесника у поступку које је зајемчено Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и додатним протоколима, а то је утврђено одлуком Уставног суда или Европског суда за људска права.

ГЛАВА III

СПОРАЗУМ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА У ПРАКСИ ОСНОВНОГ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА У НИШУ

1. Методолошко хипотетички оквир истраживања

1.1. Појам и значај истраживања

Споразум о признању кривичног дела (енг. *plea bargaining*) као једна од најпознатијих тековина англосаксонског правног система је релативно нов институт у домаћем кривичном законодавству. У српском кривичном процесном праву овај институт први пут се као споразум о признању кривице помиње 2009. године у изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2001. године, који је донет у склопу свеобухватне реформе кривичног правосуђа, али се са значајнијом практичном применом споразума о признању кривичног дела са новим називом и нешто другачијом садржином почело тек ступањем на снагу сада важећег Законика о кривичном поступку 1. октобра 2013. године.

Како је *ratio legis* приликом увођења споразума о признању кривичног дела у домаће право очигледно био усмерен на поједностављење кривичног поступка, смањење његовог трајања и повећање ефикасности, а од почетка примене споразума о признању кривичног дела прошло је готово пуне три године, то сматрамо да је протекло довољно времена како би се могли добити поуздани подаци о практичној примени овог института, те да је потребно еперијски истражити ефекте његове примене. Такође, с обзиром да није било опсежнијих истраживања ове проблематике у домаћој правној науци, иако је са теоријског аспекта материја споразума о признању кривичног дела веома детаљно анализирана и увек актуелна, а реч је о једној од најзначајнијих новина у нашем кривичном процесном праву, мишљења смо да је неопходно посветити се овој материји и у истраживачком смислу и доћи до реалних података о обиму и специфичностима практичне примене, како би се у крајњој линији евентуално могло доћи и до закључка о томе да ли овај институт успешно остварује циљеве законодавца.

1.2. Предмет истраживања

Предмет овог истраживања обухвата свестрано сагледавање споразума о признању кривичног дела кроз анализу законске регулативе и њено спровођење у дело у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу у периоду од ступања на снагу важећег Законика о кривичном поступку 1. октобра 2013. године до краја јула месеца 2016. године.

Непосредан предмет истраживања су предмети Основног јавног тужилаштва у Нишу у којима је у складу са дефинисаним просторним и временским границама истраживања закључен споразум о признању кривичног дела или су вођени преговори за његово закључење.

1.3. Проблем истраживања

Приликом постављања проблема истраживања пошли смо од чињенице да је споразум о признању кривичног дела нов институт у домаћем кривичном процесном праву и да је и поред тога, претрпео значајне измене, те се у садашњем облику примењује непуне три године. У свом првобитном облику под називом споразум о признању кривице био је предвиђен изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2009. године и могао се закључити само за кривична дела за која је била прописана казна затвора до 12 година. Поред овог ограничења које се тиче врсте кривичних дела за које је било могуће закључити споразум о признању кривице, тада важећим законом је било прописано и ограничење у погледу фазе поступка у којој је закључење било могуће па се споразум најраније могао закључити након доношења решења о спровођењу истраге, а најкасније до изјашњавања оптуженог на почетку главног претреса. С обзиром да је циљ уношења овог института у домаће законодавство био растерећење судова и побољшање ефикасности кривичног поступка, споразум о признању кривице као такав није могао дуго да опстане и већ приликом доношења наредног и сада важећег Законика о кривичном поступку из 2011. године је у знатној мери редефинисан. Поред тога што је преименован у споразум о признању кривичног дела, изостављена је одредба према којој се могао закључити само за кривична дела за која је предвиђена казна затвора у трајању до 12 година, тако да се сада

споразум може закључити за сва кривична дела, без икаквих ограничења. Ово практично значи да је споразум о признању кривичног дела данас могуће закључити и за најтежа кривична дела.

С тим у вези, поставља се питање да ли је овакво редефинисање садржине споразума о признању кривичног дела и у којој мери допринело целисходнијем и потпунијем растерећењу судова и ефикаснијем спровођењу поступка у односу на споразум о признању кривице. Иако, с обзиром на досадашње искуство немамо никакву дилему да је одговор на то питање позитиван, сматрамо да је такве тврдње потребно поткрепити и одговарајућим доказима, до којих ће се доћи емпиријским истраживањем.

Поред тога, проблематика истраживања обухвата и "слабе тачке" споразума о признању кривичног дела, односно све оне проблеме и недоумице са којима се практичари свакодневно срећу у пракси, у чему леже узроци тих проблема, тј. да ли је реч о недоречености законодавца или се ради о лошој практичној примени, те изналажење најбољих начина за решавање тих проблема, како у смислу нових законских решења, тако и у погледу отклањања узрочника проблема који се јављају у пракси.

1.4. Циљеви истраживања

Главни истраживачки циљ би се могао формулисати као трагање за квалитативним и квантитативним подацима који се односе на примену споразума о признању кривичног дела у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу, са посебним освртом на предности које пружа његова примена у кривичном поступку, али и на недостатке, проблеме и недоумице који се јављају у свакодневној примени. Дакле, научни циљ истраживања је долажење до статистичких података који се односе на практичну примену споразума о признању кривичног дела како би се оценила усклађеност са законодавним оквиром, те указивање на то да ли се и како може унапредити његова практична примена, и да ли је и у ком смеру потребно његово законско редефинисање у зависности од практичних потреба, док се друштвени циљ истраживања огледа у одговору на питање да ли је споразум о признању кривичног дела адекватно и ефикасно средство за сузбијање криминалитета.

Непосредни циљ истраживања је прикупљање података о:

1. учесталости закључења споразума о признању кривичног дела;
2. пореклу иницијативе за закључење споразума о признању кривичног дела;
3. стадијуму и фази поступка када долази до закључења споразума о признању кривичног дела;
4. врстама погодности које се дају окривљенима приликом закључења споразума о признању кривичног дела и њиховој заступљености у пракси;
5. временском трајању кривичног поступка код закључења споразума о признању кривичног дела;
6. структури и врсти кривичних дела за које се споразум о признању кривичног дела најчешће закључује;
7. врсти и структури казни и кривичних санкција у погледу којих се споразуми о признању кривичног дела закључују;
8. броју предлога за закључење споразума о признању кривичног дела и броју закључених споразума о признању кривичног дела, те броју пресуда којим се споразуми потврђују.

Споредни циљ истраживања је давање подстицаја и идеја за нека будућа истраживања који ће ову материју потпуније и свестраније обрадити.

1.5. Методе истраживања

Приликом спровођења теоријске анализе законских текстова и стручне литературе у циљу формулисања предмета, циља и хипотетичког оквира емпиријског истраживања, коришћени су правно-догматски метод и упоредно-правни метод, а у мањој мери и историјско-правни метод.

С друге стране, код самог емпиријског истраживања у циљу долажења до података о практичној примени споразума о признању кривичног дела, од научних метода коришћени су најпре метод посредног посматрања и метод анализе садржаја приликом непосредног остваривања увида у предмете Основног јавног тужилаштва у Нишу који су обухваћени узорком истраживања, а затим и статистички метод. Од истраживачких

техника служили смо се попуњавањем упитника чији изглед прилажемо на крају мастер рада. Приликом оцене резултата истраживања коришћени су аналитички и логички метод, а све у циљу дефинисања практичних законитости у примени споразума о признању кривичног дела и евентуалних корелација између одређених неадекватних законских решења и практичних проблема и недоумица.

Узорком истраживања су обухваћени сви предмети (њих 430) у којима је закључен и потврђен споразум о признању кривичног дела, или су вођени преговори за његово закључење у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу у периоду од почетка примене овог института па надаље. Дакле, просторна граница истраживања обухвата све предмете оформљене поводом извршења кривичних дела која су извршена на подручју Основног суда у Нишу пред којим поступа Основно јавно тужилаштво у Нишу, а у вези којих су успешно или безуспешно вођени преговори за закључење споразума о признању кривичног дела. Временске границе истраживања обухватају период од готово три пуне године од ступања на снагу новог Законика о кривичном поступку 1. октобра 2013. године до краја јула месеца 2016. године.

1.6. Хипотезе

Истраживањем су проверене следеће хипотезе које су формулисане на основу теоријских разматрања и искуствених података:

1. Иницијатива за закључење споразума о признању кривичног дела углавном потиче од стране одбране, а ређе од јавног тужиоца;
2. До закључења споразума о признању кривичног дела најчешће долази у фази истраге, а ређе на главном претресу;
3. Најзаступљенија погодност која се окривљеном даје приликом закључења споразума о признању кривичног дела јесте попуст у врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције, док су обустава кривичног гоњења за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом и потпуно или делимично ослобођење од плаћања трошкова кривичног поступка ретко заступљени у пракси;

4. Трајање кривичних поступака који су окончани прихватањем споразума о признању кривичног дела је знатно краће у односу на редован начин вођења кривичног поступка;
5. Ретко се у пракси приликом закључења споразума о признању кривичног дела споразумева о обавези враћања имовинске користи и имовине стечене кривичним делом, те испуњења имовинскоправног захтева и испуњења одређених обавеза из члана 283. став 1. Законика о кривичном поступку;
6. Судија за претходни поступак, односно судеће веће, у огромном броју случајева доноси пресуду о прихватању споразума којом се оптужени оглашава кривим, а веома ретко доноси решење којим се споразум одбацује и решење којим се споразум одбија;
7. У пракси су ретки случајеви коришћења ограниченог права жалбе против пресуде којом се на основу прихваћеног споразума о признању кривичног дела окривљени оглашава кривим;
8. У структури кривичних дела за које је најчешће закључиван споразум о признању кривичног дела најзаступљенија су кривична дела из групе кривичних дела против имовине и кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја.
- 9.

2. Резултати истраживања

У колевци споразума о признању кривичног дела САД, према спроведеним истраживањима, чак 90-95% предмета се решава на овај начин, па се оправдано може рећи да је закључивање споразума о признању кривичног дела преузело примат у односу на редован начин окончања кривичног поступка – суђења пред поротом. Што се тиче наше земље, није реално очекивати тако висок проценат заступљености решавања кривичних предмета путем закључења споразума о признању кривичног дела пре свега јер је још увек реч о новини у домаћем кривичном процесном праву, чија примена тек треба да дође до процвата. Нека истраживања су показала да се тек неких 2% предмета у Србији оконча закључењем споразума о признању кривичног дела.

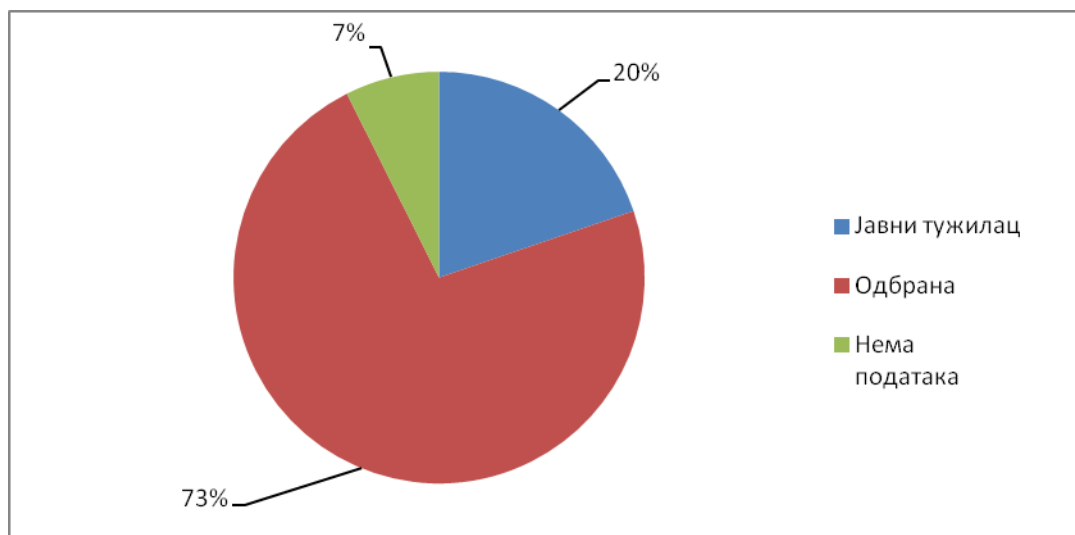
Табела бр. 1. Заступљеност решавања предмета путем закључења споразума о признању кривичног дела

	Посматрани временски период				Укупно
	1.10./31.12.2013.	2014.	2015.	1.1./31.7.2016.	
Број предмета по годинама	1.029	4.061	4.630	2.993	12.713
Број одбачаја – чл. 284. ЗКП	414	2.491	3.272	2.300	8.477
Број предмета након одбачаја	615	1.570	1.358	693	4.236
Број одбачаја – чл. 283. ЗКП	207	814	629	577	2.227
Број оптужења	434	877	1.199	734	3.244
Број закључених споразума	45	85	205	95	430
Процентуални удео	7,32%	5,41%	15,09%	13,71%	10,15%

С тим у вези, истраживањем које смо спровели у Основном јавном тужилаштву у Нишу, за период од 1. октобра 2013. године када је ступио нови Законик о кривичном поступку са нешто другачијим одредбама о споразуму о признању кривичног дела у односу на раније важећи, па до краја јула месеца 2016. године, дошли смо до нешто другачијих резултата. Остваривањем увида у укупно 430 предмета овог тужилаштва у којима је у наведеном периоду закључен споразум о признању кривичног дела, дошли смо до података да је заступљеност закључених споразума о признању кривичног дела (Табела бр. 1.) у односу на укупан број предмета у оквиру дефинисаних граница емпиријског истраживања 10,15%. Посматрањем Табеле бр. 1. дакле, можемо уочити константан тренд раста броја закључених споразума о признању кривичног дела.

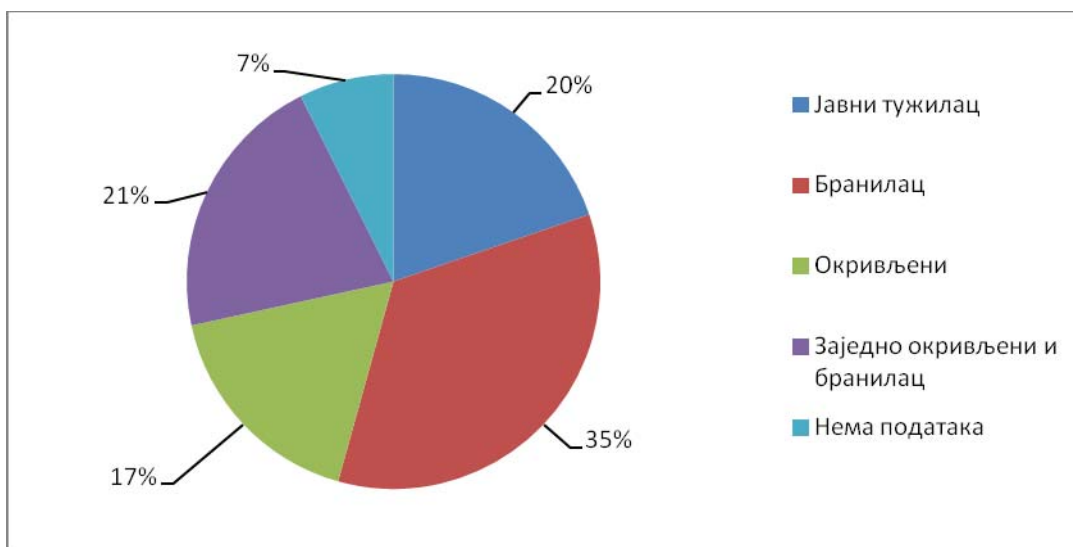
Занимљиво је приметити и то да проценат броја закључених споразума о признању кривичног дела варира из године у годину. Три месеца примене овог института у току 2013. године дало је обећавајуће резултате (7,32%), али је већ наредне 2014. године дошло до пада удела броја закључених споразума о признању кривичног дела, па је тај број смањен на 5,41%. Чини се да је "добар почетак" већ у наредној години заменила скепса и неповерљивост практичара. До врхунца у примени овог института у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу дошло је у току 2015. године када је закључено укупно 205

споразума о признању кривичног дела што представља завидних 15,09% од укупног броја предмета, па се намеће утисак да тужиоци полако али сигурно почињу да прихватају овај институт као брз и погодан начин решавања предмета, без стварања непотребних трошкова. Већ у следећој односно текућој 2016. години, тачније у првих седам месеци 2016. године, долази до пада удела заступљености споразума у укупном броју предмета (13,71%), али с обзиром да до краја године има још пет месеци може се очекивати да ће овај проценат у међувремену порасти до неких 16-18%, с обзиром да је у току вођење преговора за преко 50 предмета. Наиме, у току 2016. године, тачније до краја јула месеца 2016. године поднето је укупно 152 предлога за закључење споразума о признању кривичног дела. Од тог броја, у складу са дефинисаним временским оквиром истраживања, до краја јула месеца је закључено и потврђено 95 споразума о признању кривичног дела. Важно је напоменути да смо приликом рачунања процентуалне заступљености закључених споразума обухватили само оне предмете у којима јавни тужилац није одбацио кривичну пријаву због неког од разлога из члана 284. Законика о кривичном поступку, јер смо сматрали да је беспредметно у узорак уврстити и оне предмете у којима нису остварени услови за кривично гођење.

Графикон бр. 1. Порекло иницијативе за закључење споразума о признању кривичног дела

Као што можемо уочити из *Графикана бр. 1.* иницијатива за закључење споразума у највећем броју случајева је потицала од одбране, тј. окривљеног са браниоцем и то у чак 73% случајева обухваћених узорком истраживања. Јавни тужилац је иницирао закључење споразума о признању кривичног дела у тачно петини предмета (20%). Овакво стање ствари не треба да чуди, с обзиром на то да је споразум о признању кривичног дела институт који највише иде у корист окривљеном коме је у интересу да добије неку од погодности које он пружа, уз елиминисање дугог трајања кривичног поступка. С тим у вези, додали бисмо и то да смо мишљења да би јавни тужиоци требало у већој мери да иницирају закључење споразума јер и њима ова могућност пружа значајно смањење обима посла, а поготово имајући у виду да је намера законодавца приликом увођења овог института у домаће право ишла за тим да се трајање кривичних поступака сведе на најмању могућу меру. Оваквим емпиријским подацима смо уједно потврдили полазну хипотезу да иницијатива за закључење споразума о признању кривичног дела углавном потиче од стране одбране, а ређе од јавног тужиоца.

Графикон бр. 2. Иницијатива за закључење споразума о признању кривичног дела у односу на процесну функцију

Нешто прецизније податке о томе ко од учесника кривичног поступка предлаже закључење споразума о признању кривичног дела можемо видети у *Графикону бр. 2.*

Бранилац окривљеног као носилац стручне одбране у чак 35% случајева је био тај који је поднео предлог за закључење споразума. Заједнички предлог окривљеног и браниоца је био заступљен у 21% предмета, док је само 17% споразума закључено на предлог самог окривљеног. Ови подаци указују на то да су браниоци довољно упућени на могућности које споразум пружа, те се у чак 56% предлога јављају као један од предлагача или искључиви предлагач закључења споразума о признању кривичног дела.

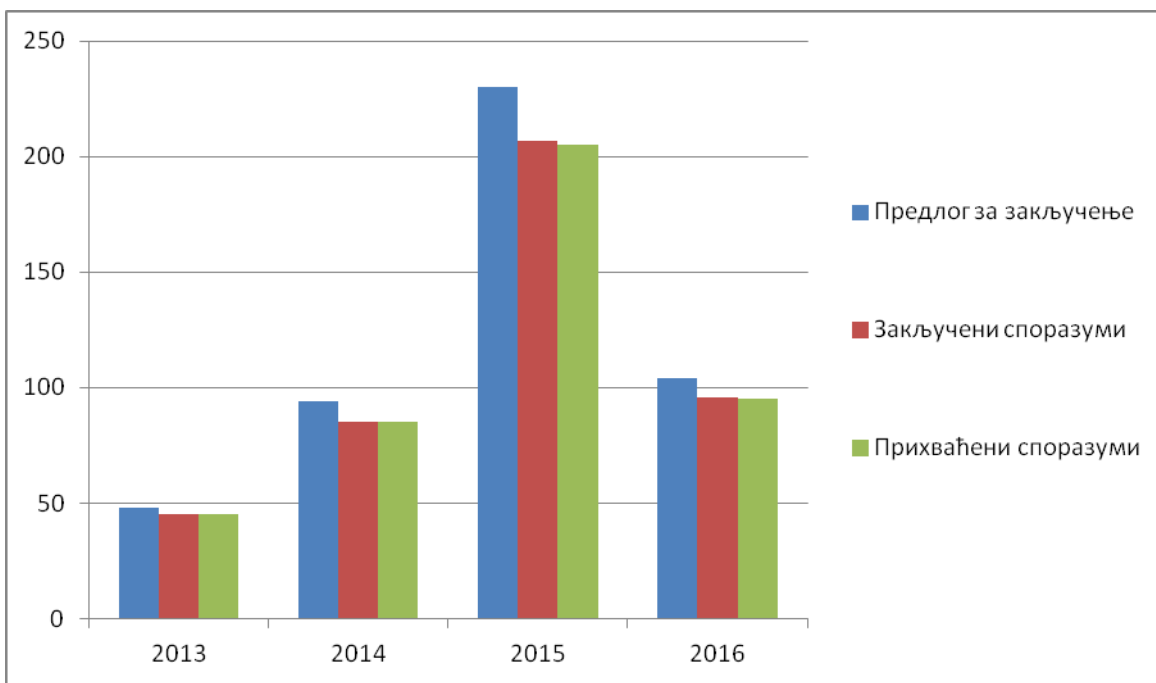
У Табели бр. 2. приказан је бројчани и процентуални износ успешно окончаних преговора у односу на број поднетих предлога за закључење споразума о признању кривичног дела.

Табела. бр. 2. Успешност преговора за закључење споразума о признању кривичног дела

Посматрани временски период	1.10./31.12.2013.	2014.	2015.	1.1./31.7.2016.	Укупно
Број предлога	48	94	230	104	476
Број закључених споразума	45	85	205	95	430
Успешност преговора	93,75%	90,43%	89,13%	91,35%	90,34%

Као што можемо да уочимо, проценат успешно вођених преговора за закључење споразума о признању кривичног дела, који су резултирали закључењем споразума и његовим прихватањем од стране суда, је на веома високом нивоу од 90,34% у целокупном посматраном периоду. Тај проценат је такође висок уколико сваку годину у саставу посматраног временског периода посматрамо појединачно. Са истраживачког аспекта можда најзанимљивији податак је да је успешност преговора на највишем нивоу (93,75%) управо на почетку примене споразума о признању кривичног дела (у последња три месеца 2013. године). С друге стране, најмање успешно окончаних преговора је било у 2015. године (89,13%) када је уједно закључен највећи број споразума о признању кривичног дела. Чини се да је вођење преговора о закључењу споразума о признању кривичног дела веома успешна етапа за разлику од самог подношења предлога где је као што смо видели број поднетих предлога у односу на укупан број предмета на минималном нивоу. Међутим, ово пре свега треба приписати чињеници да се велики број предмета окончава уз употребу института одлагања кривичног гоњења (за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора у трајању до 5 година) него

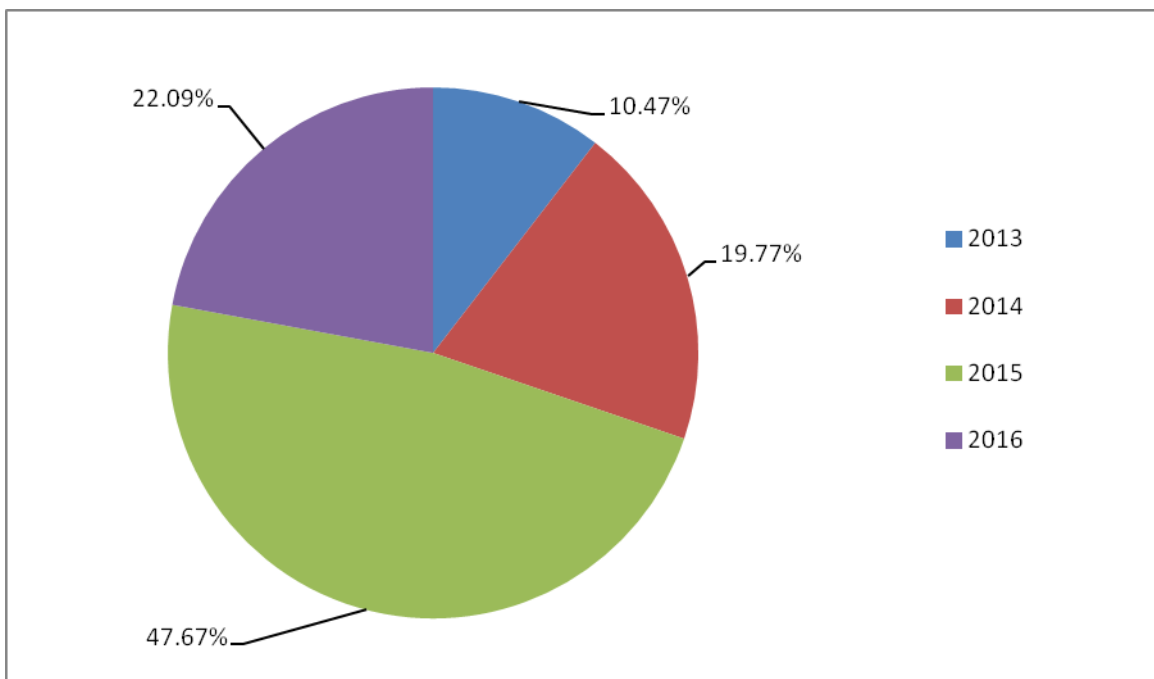
неиницијативности јавног тужиоца и одбране. Дакле, чињеница да је број закључених споразума о признању кривичног дела у односу на укупан број предмета изразито мали, претежно је последица постојања других могућности које Законик о кривичном поступку предвиђа (пре свега мисли се на одлагање кривичног гоњења), затим чињенице да у одређеном проценту предмета нема основа сумње да је учињено кривично дело за које се гоњење предузима по службеној дужности или постојању других околности које искључују могућност кривичног гоњења, те се са практичног аспекта закључење споразума о признању кривичног дела наметнуло као "средство" решавања комплекснијих и озбиљнијих предмета, односно код кривичних дела средње тежине, иако реално постоји могућност његовог закључења за било које кривично дело.

Графикон бр. 3. Однос броја поднетих предлога за закључење споразума о признању кривичног дела, закључених споразума и прихваћених споразума

У вези наведеног, у *Графикону бр. 3.* можемо видети однос броја поднетих предлога за закључење споразума о признању кривичног дела, броја закључених споразума и броја прихваћених споразума од стране суда. Број закључених споразума и број пресуда којим се закључени споразум прихвата је готово идентичан, па су тако забележена само три случаја одбијања суда да прихвати закључени споразум о признању

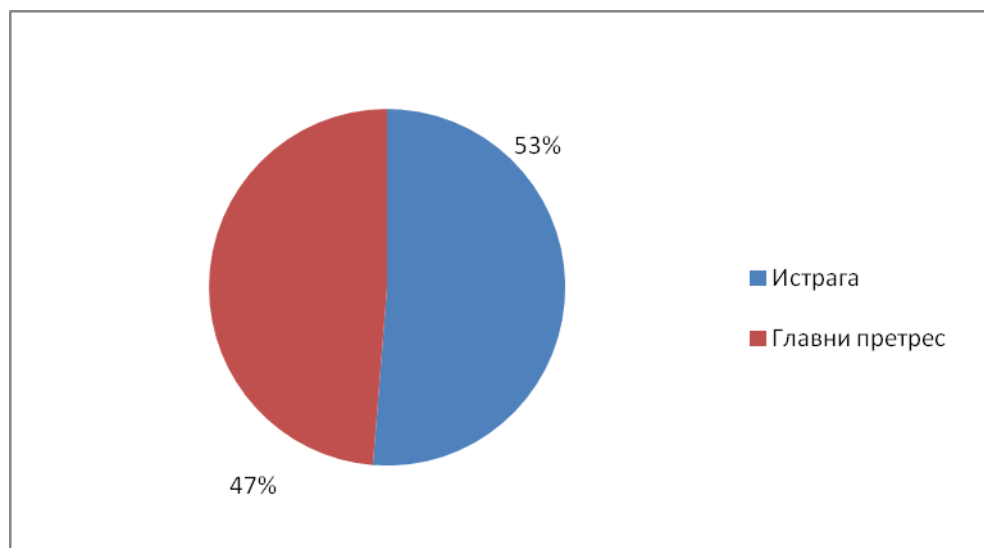
кривичног дела и то један у току 2014. године и два у току 2015. године, док у пракси није било случајева одбијања споразума у току 2013. и 2016. године. Такође, у целокупном посматраном периоду није било ни једне пресуде којом се одбацује закључени споразум о признању кривичног дела. Чињеница да је Основни суд у Нишу прихватио чак 99,3% закључених споразума о признању кривичног дела потврђује нашу полазну хипотезу да судија за претходни поступак, односно судеће веће, или судија појединац, у огромном броју случајева доносе пресуду о прихватању споразума којом се оптужени оглашава кривим, а веома ретко доноси решење којим се споразум одбацује и решење којим се споразум одбија.

Графикон бр. 4. Заступљеност закључења споразума о признању кривичног дела по годинама

У Графикону бр. 4. приказано је кретање броја закључених споразума о признању кривичног дела посматрано по годинама од почетка примене новог Законика о кривичном поступку. С обзиром да је у току 2013. године наведени законик примењиван само последња три месеца, отуда не чуди податак да је само 10,47% од укупног броја споразума закључено у том периоду. У наредној 2014. година закључено је 19,77% споразума што је

нешто мање од петине укупног броја закључених споразума. Уколико тај податак упоредимо са подацима из 2013. године видимо да тај број није ни половина од оног у 2014. години иако је временски период његове примене у 2014. години 4 пута дужи. Већ наредна 2015. година је година пуне експанзије закључења споразума о признању кривичног дела. Готово половина (47,67%) од укупног броја закључених споразума о признању кривичног дела је закључена у току 2015. године. Коначно, у току 2016. године закључено је 22.09% споразума о признању кривичног дела, али мишљења смо да ће тај број до краја године ако не надмашити онај из претходне, онда барем бити на сличном нивоу.

Графикон бр. 5. Фаза кривичног поступка у којој су закључени споразуми о признању кривичног дела

До закључења споразума о признању кривичног дела у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу чешће је долазило у фази истраге (53%), односно спровођења доказних радњи у скраћеном поступку, него што је то био случај на главном претресу (47%). На основу оваквих податка (*Графикон бр. 5.*) можемо закључити да је још једна од полазних хипотеза истраживања потврђена тј. да до закључења споразума о признању кривичног дела најчешће долази у фази истраге, а ређе на главном претресу. Овакве резултате можемо објаснити тиме да се у истрази споразум најчешће закључује за новоформиране предмете, док до закључења у фази главног претреса долази углавном

када се ради о старијим предметима који се суде више година. Управо ту се огледа велики значај споразума о признању кривичног дела јер са једне стране омогућава брзо и ефикасно окончање релативно нових предмета без суђења, а са друге, стари предмети се завршавају знатно брже него што би то био случај када би се спроводио целокупан судски поступак, чији је исход често веома неизвесан и под знаком питања из најразличитијих разлога као што је могућност наступања застарелости кривичног гоњења, незаинтересованост сведока и оштећеног итд.

Иако се могло очекивати да ће истрага као једна фаза кривичног поступка у којој долази до закључења споразума превагнути у већој мери у односу на главни претрес с обзиром да је и интенција споразума била управо предупредивање вођења "судског" кривичног поступка, сматрамо да су овакви резултати више привременог карактера него одраз правог стања ствари, јер константно повећање броја закључених споразума указује на то да ће се овај институт у будућности све више користити у фази истраге, а све мање на главном претресу, поготово када се број заосталих предмета смањи.

Једна од полазних хипотеза овог истраживања је била и та да је трајање кривичних поступака који су окончани прихватањем споразума о признању кривичног дела знатно краће у односу на редован начин вођења кривичног поступка. С тим у вези, приликом спровођења истраживања определили смо се да прикупимо податке о трајању кривичног поступка и то посебно када до закључења споразума о признању кривичног дела долази у фази истраге а посебно на главном претресу. Такође, у циљу указивања на значај и ефикасност овог института, прикупили смо и податке који се односе на трајање преговора за закључење споразума, у истрази и на главном претресу, те о томе колико времена протекне између закључења споразума до његовог прихватања од стране судије за претходни поступак, односно судећег већа или судије појединца.

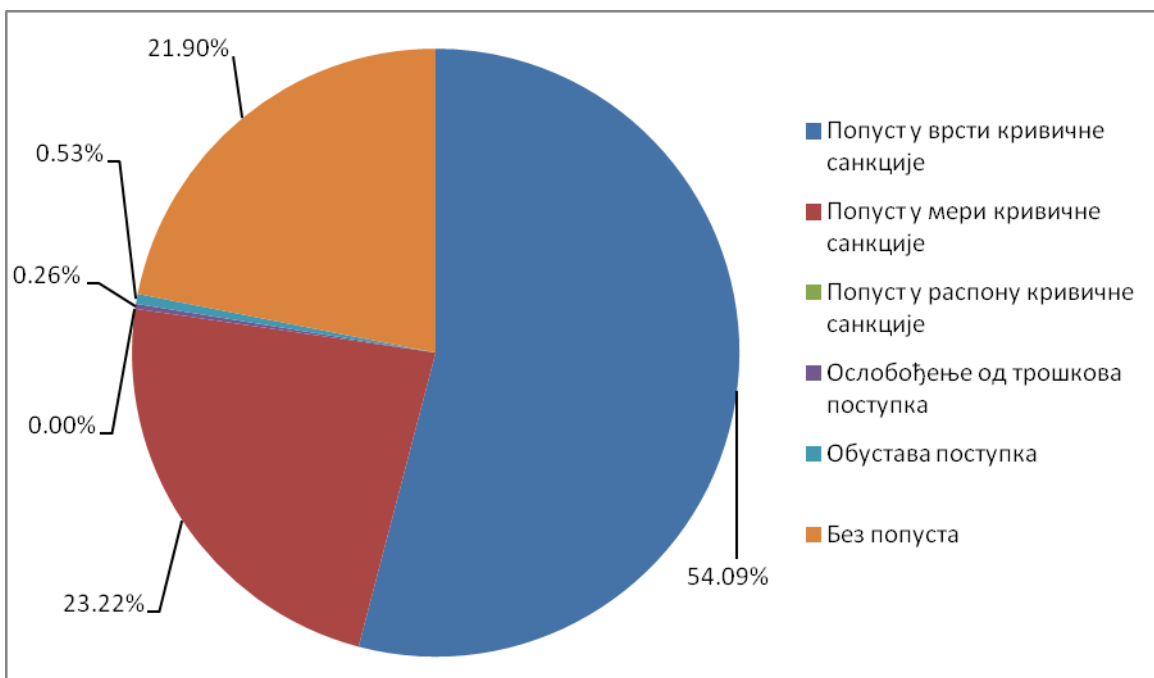
У фази истраге односно спровођења доказних радњи, захваљујући примени споразума о признању кривичног дела, у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу кривични поступак је трајао у просеку 7 месеци и 25 дана, док је у ситуацији када је до закључења споразума о признању кривичног дела дошло на главном претресу трајање кривичног поступка у просеку било 2 године и 10 месеци, што је и разумљиво с обзиром на то да је поступак већ дошао у стадијум првостепеног поступка. Иако нисмо дошли до

званичних података о просечном трајању кривичног поступка у Србији јер прецизни подаци о томе не постоје, сматрамо да смо с обзиром на резултате истраживања потврдили хипотезу да је закључење споразума о признању кривичног дела у великој мери допринело скраћењу трајања кривичног поступка. Ово поготово јер се у складу са најављеном стратегијом скраћења трајања кривичних поступака у Србији, сматра изузетно неефикасним кривични поступак који није правноснажно окончан ни после 5 година од његовог отпочињања. Изнети подаци говоре у прилог томе да просечно трајање кривичног поступка приликом закључења споразума о признању кривичног дела као што смо напоменули износи 2 године и 10 месеци, што је доста краће у односу на максимално пројектованих 5 година.

О томе колико је споразумевање између јавног тужиоца и окривљеног са браниоцем ефикасно и целисходно, те сматрамо и пожељно, говори и податак да је у фази истраге односно доказних радњи, од почетка преговора до самог закључења споразума о признању кривичног дела пролазило у просеку између 5 дана и 3 месеца, док је по почетку главног претреса јавном тужиоцу и одбрани да дођу до споразума у просеку било потребно између 9 дана и 2 месеца. Иако се можда чини да су наведени временски периоди веома кратки, чињеница је да би они могли бити још краћи уколико не би долазило до одлагања рочишта за преговоре, највише због недоласка браниоца или окривљеног или спречености тужиоца да раније закаже рочиште за преговоре због већ испланираних обавеза.

Коначно, дошли смо и до податка да између закључења споразума о признању кривичног дела и доношења пресуде којом се споразум прихвата у просеку протекне 12 дана. До испитивања споразума и одлучивања о њему долази искључиво на једном рочишту, а у неколико случајева се дешавало да се све одвије у једном дану, тј. да се обаве преговори, закључи и потврди споразум о признању кривичног дела.

Ови подаци несумњиво указују на то да је сврха увођења споразума о признању кривичног дела у наше законодавство постигнута и да је његова примена потпуно оправдана са аспекта ефикасности и економичности кривичног поступка.

Графикон бр. 6. Врста погодности која се у пракси даје окривљеном приликом закључења споразума о признању кривичног дела

Анализом Графикона бр. 6. можемо уочити да у структури погодности које јавни тужилац даје окривљеном за његово признање, у више од половине случајева (чак 54,09%) преовладава погодност у виду попушта у врсти казне или кривичне санкције која се изриче или утврђује окривљеном. Следећа погодност по заступљености јесте попуст у мери казне или кривичне санкције (23,22%). У пракси Основног јавног тужилаштва нисмо наишли на случајеве закључења споразума о признању кривичног дела којим је предвиђена могућност попушта у распону казне или друге кривичне санкције. До обавезивања јавног тужиоца да обустави кривично гоњење за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом је дошло у 0,53% закључених споразума (2 случаја), а до ослобођења од трошкова кривичног поступка (потпуно) је дошло само у једном предмету (0,26%) Значајно је уочити да до попуштања није дошло у 21,09% случајева. Међутим, овакво чињенично стање не треба приписати неадекватној казненој политици јавног тужиоца, већ превасходно чињеници да је реч о учиоцима који су раније осуђивани, или се ради о продуженом кривичном делу, у којим случајевима попуштање не би било целисходно, нити би било оправдано са аспекта остваривања опште сврхе кривичних

санкција. Коначно, *argumentum a contrario* могли бисмо доћи до закључка да је и у овом случају јавни тужилац попустио у мери кривичне сакције јер и јавни тужилац приликом преговора узима у обзир све оне околности које и суд узима у обзир приликом изрицања јединствене казне за продужено кривично дело или одмеравања казне раније осуђиваном учиниоцу кривичног дела, тако да не мора нужно да значи да никакав уступак није дат окривљеном за његово признање, већ је то посебно питање у сваком конкретном случају.

Оваквим подацима смо потврдили још једну хипотезу да је најзаступљенија погодност која се окривљеном даје приликом закључења споразума о признању кривичног дела попуст у врсти и мери казне или друге кривичне санкције, док су обустава кривичног гоњења за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом и потпуно или делимично ослобођење од плаћања трошкова кривичног поступка ретко заступљени у пракси.

Хипотеза да се ретко у пракси приликом закључења споразума о признању кривичног дела споразумева и о обавези враћања имовинске користи и имовине стечене кривичним делом, те испуњења имовинскоправног захтева и испуњења одређених обавеза из члана 283. став 1. Законика о кривичном поступку, је такође потврђена спроведеним истраживањем, с обзиром да у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу нисмо наишли ни на један споразум о признању кривичног дела којим је договорна обавеза враћања имовинске користи и имовине стечене кривичним делом, док је у само једном споразуму било договорено испуњење имовинскоправног захтева, а у два споразума и испуњење одређених обавеза из члана 283. став 1. Законика о кривичном поступку и то у оба случаја се радило о обавези уплате одређеног новчаног износа, који се користи за хуманитарне или друге јавне сврхе.

Да су у пракси изузетно ретки случајеви коришћења ограниченог права жалбе против пресуде којом се на основу прихваћеног споразума о признању кривичног дела окривљени оглашава кривим, потврђује и податак да је забележен само један случај изјављивања жалбе против пресуде којом се споразум о признању кривичног дела прихвата а окривљени оглашава кривим и та жалба је одбијена као неоснована.

У Табели бр. 3. дат је детаљан преглед броја закључених споразума о признању кривичног дела по врсти кривичних дела за сваку годину у посматраном периоду.

Табела бр. 3. Преглед закључених споразума о признању кривичног дела према врстама кривичних дела

Кривично дело	Члан	2016.	2015.	2014.	2013.	Укупно
Кривична дела против живота и тела						
Тешке телесне повреде	121 КЗ	9	3	4	2	18
Лаке телесне повреде	122 КЗ	2	3	/	/	5
Учествовање у тучи	123 КЗ	2	/	/	/	2
Кривична дела против слобода и права човека и грађанина						
Злостављање и мучење	137 КЗ	/	2	/	1	3
Угрожавање сигурности	138 КЗ	1	1	1	4	7
Кривична дела против полне слободе						
Недозвољене полне радње	182 КЗ	1	/	/	/	/
Кривична дела против брака и породице						
Насиље у породици	194 КЗ	2	13	3	1	19
Недавање издржавања		/	1	/	/	/
Кривична дела против интелектуалне својине						
Неовлашћено искоришћавање ауторског дела или предмета сродног права	199 КЗ	/	1	/	/	1
Кривична дела против имовине						
Крађа	203 КЗ	2	8	1	2	13
Тешка крађа	204 КЗ	22	47	15	6	90
Разбојништво	206 КЗ	1	11	/	2	14
Ситна крађа, утаја и превара	207 КЗ	/	1	/	/	/
Превара	208 КЗ	5	2	2	1	10
Изнуда	214 КЗ	/	2	/	2	4
Уцена	215 КЗ	/	/	/	1	1
Грађење без грађевинске дозволе	219а КЗ	1	1	2	/	4
Прикривање	221 КЗ	1	/	/	/	1
Кривична дела против привреде						
Фалсификовање и злоупотреба платних картица	225 КЗ	/	2	5	1	8
Пореска утаја	229 КЗ	3	2	3	1	9
Злоупотреба положаја одговорног лица	234 КЗ	/	1	/	/	1
Недозвољена трговина	243 КЗ	2	/	/	/	2
Кривична дела против здравља људи						
Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	246 КЗ	/	2	1	/	3

Неовлашћено држање опојних дрога	246а КЗ	6	8	3	2	19
Кривична дела против опште сигурности људи и имовине						
Изазивање опште опасности	278 КЗ	1	2	2	/	5
Тешка дела против опште сигурности	288 КЗ	/	4	/	/	4
Кривична дела против безбедности јавног саобраћаја						
Угрожавање јавног саобраћаја	289 КЗ	6	23	6	2	37
Тешка дела против безбедности јавног саобраћаја	297 КЗ	8	33	24	4	69
Кривична дела против државних органа						
Напад на службено лице у вршењу службене дужности	323 КЗ	/	1	1	/	2
Лажно представљање	329 КЗ	/	1	/	/	1
Кривична дела против правосуђа						
Помоћ учиниоцу после извршеног кривичног дела	333 КЗ	1		/	1	2
Лажно пријављивање	334 КЗ	/	2	/	/	2
Спречавање и ометање доказивања	336 КЗ	/	1	/	/	1
Кривична дела против јавног реда и мира						
Изазивање панике и нерета	343 КЗ	1	/	/	/	1
Насилничко понашање	344 КЗ	6	5	4	4	19
Израђивање и набављање оружја и средстава намењених за извршење кривичног дела	347 КЗ	/	1	/	/	1
Недозвољена производња, држање, ношење и стављање у промет оружја и експлозивних материја	348 КЗ	2	4	/	/	6
Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи	350 КЗ	1	1	3	/	5
Неовлашћено организовање игара на срећу	352 КЗ	2	/	/	/	2
Неовлашћено бављење одређеном делатношћу	353 КЗ	2	/	/	/	2
Кривична дела против правног саобраћаја						
Фалсификовање исправе	355 КЗ	2	6	/	1	9
Фалсификовање службене исправе	357 КЗ	1	2	1	/	4
Кривична дела против службене дужности						
Проневера	364 КЗ	/	2	/	3	5
Давање мита	368 КЗ	/	2	/	1	3
Кривична дела из посебних закона						

Недозвољено складиштење робе	176а ЗПППА	1	1	/	/	2
Ометање службеног лица у вршењу службене дужности	23а ЗОЈРМ	1	3	3	3	10

Наредна Табела бр. 4. садржи приказ броја извршених кривичних дела поводом којих је закључен споразум о признању кривичног дела по годинама.

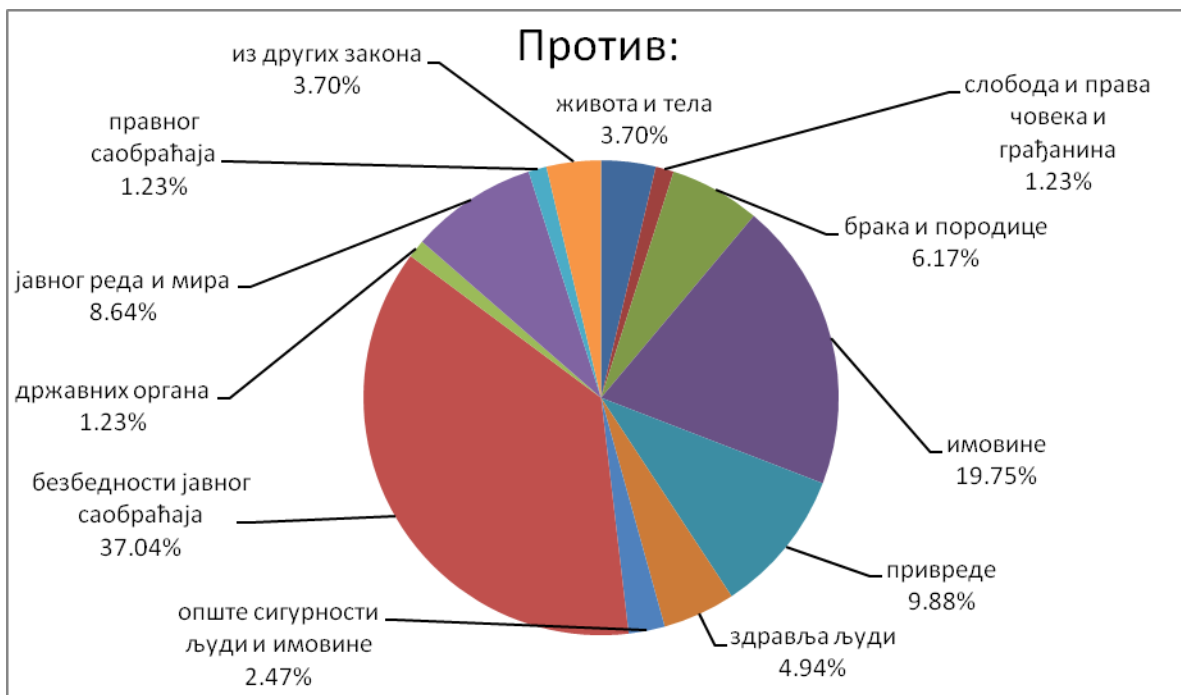
Табела бр. 4. Структура кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела по групама

Група кривичних дела	2016.	2015.	2014.	2013.	Укупно
Кривична дела против живота и тела	15	6	3	1	25
Кривична дела против слобода и права човека и грађанина	1	3	1	5	10
Кривична дела против полне слободе	1	/	/	/	1
Кривична дела против брака и породице	3	14	5	1	23
Кривична дела против интелектуалне својине	/	1	/	/	1
Кривична дела против имовине	33	71	16	12	132
Кривична дела против привреде	3	5	8	2	18
Кривична дела против здравља људи	6	10	4	2	22
Кривична дела против опште сигурности људи и имовине	1	6	2	/	9
Кривична дела против безбедности јавног саобраћаја	14	56	30	6	136
Кривична дела против државних органа	/	2	1	/	2
Кривична дела против правосуђа	1	3	/	1	5
Кривична дела против јавног реда и мира	14	11	7	4	36
Кривична дела против правног саобраћаја	3	8	1	1	13
Кривична дела против службене дужности	/	3	/	4	7
Кривична дела из других закона	2	4	3	3	12

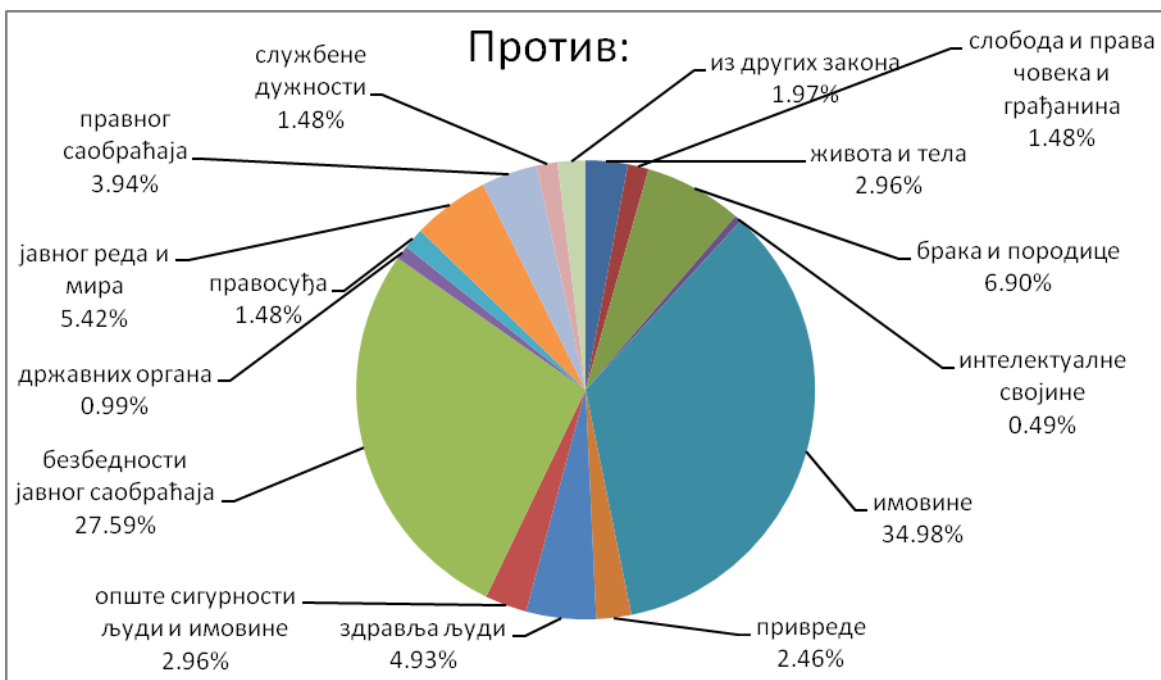
Графикон бр. 7. Структура кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела у 2013. години

Посматрањем *Графикона бр. 7.* који се односи на процентуалну заступљеност кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела у току 2013. године видимо да су заиста у складу са полазном хипотезом, најзаступљенија кривична дела из групе кривичних дела против имовине са 28,57% и кривична дела из групе кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја са 14,29%, док су значајније заступљена још једино кривична дела из групе кривичних дела против слобода и права човека и грађанина (11,09%). Следе кривична дела из групе кривичних дела против јавног реда и мира и против службене дужности са по 9,52%, кривична дела против здравља људи и против привреде са по 4,76% и остале групе кривичних дела против живота и тела, против брака и породице, против правосуђа и против јавног саобраћаја су заступљена са по 2,38%.

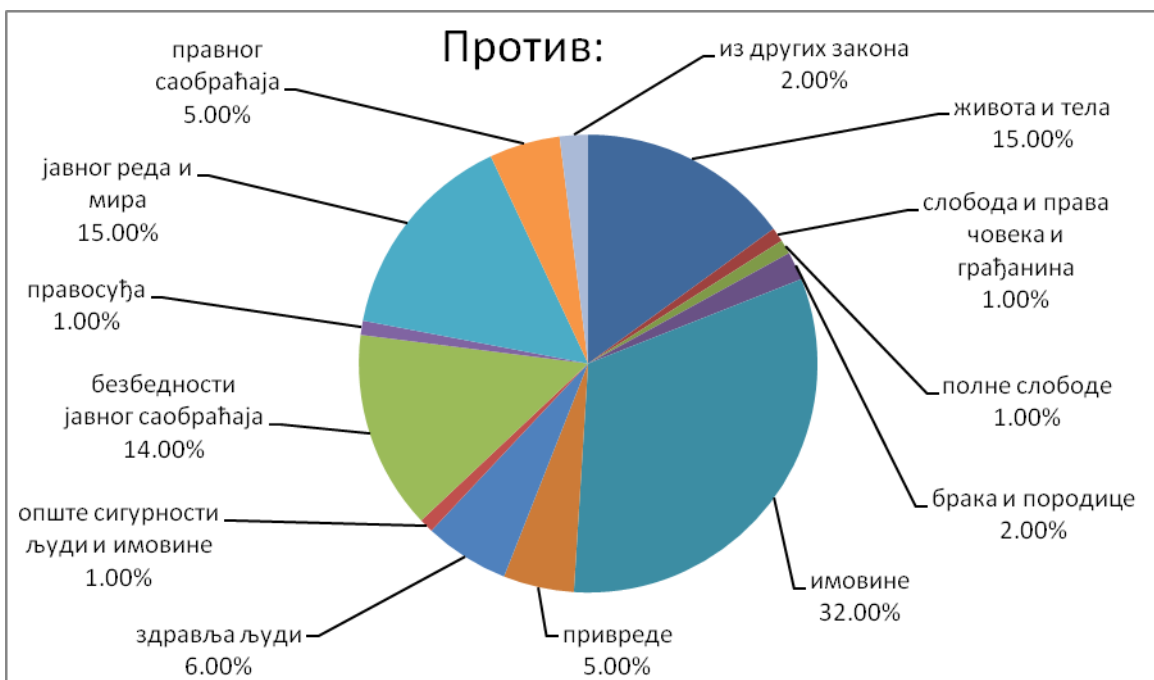
Графикон бр. 8. Структура кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела у 2014. години

Са истраживачког аспекта 2014. година доноси најзанимљивију структуру кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела. Сада по заступљености на прво место избијају кривична дела из групе кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја (37,04%), а на другом месту са готово упола мањом заступљеношћу су кривична дела против имовине (19,75%). Све остале групе кривичних дела у укупној структури не прелазе 10%. Дакле, доминантан положај на супрот ранијим година, а као што ћемо видети и наредним годинама, у односу на кривична дела против имовине, имају кривична дела против безбедности јавног саобраћаја.

Графикон бр. 9. Структура кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела у 2015. години

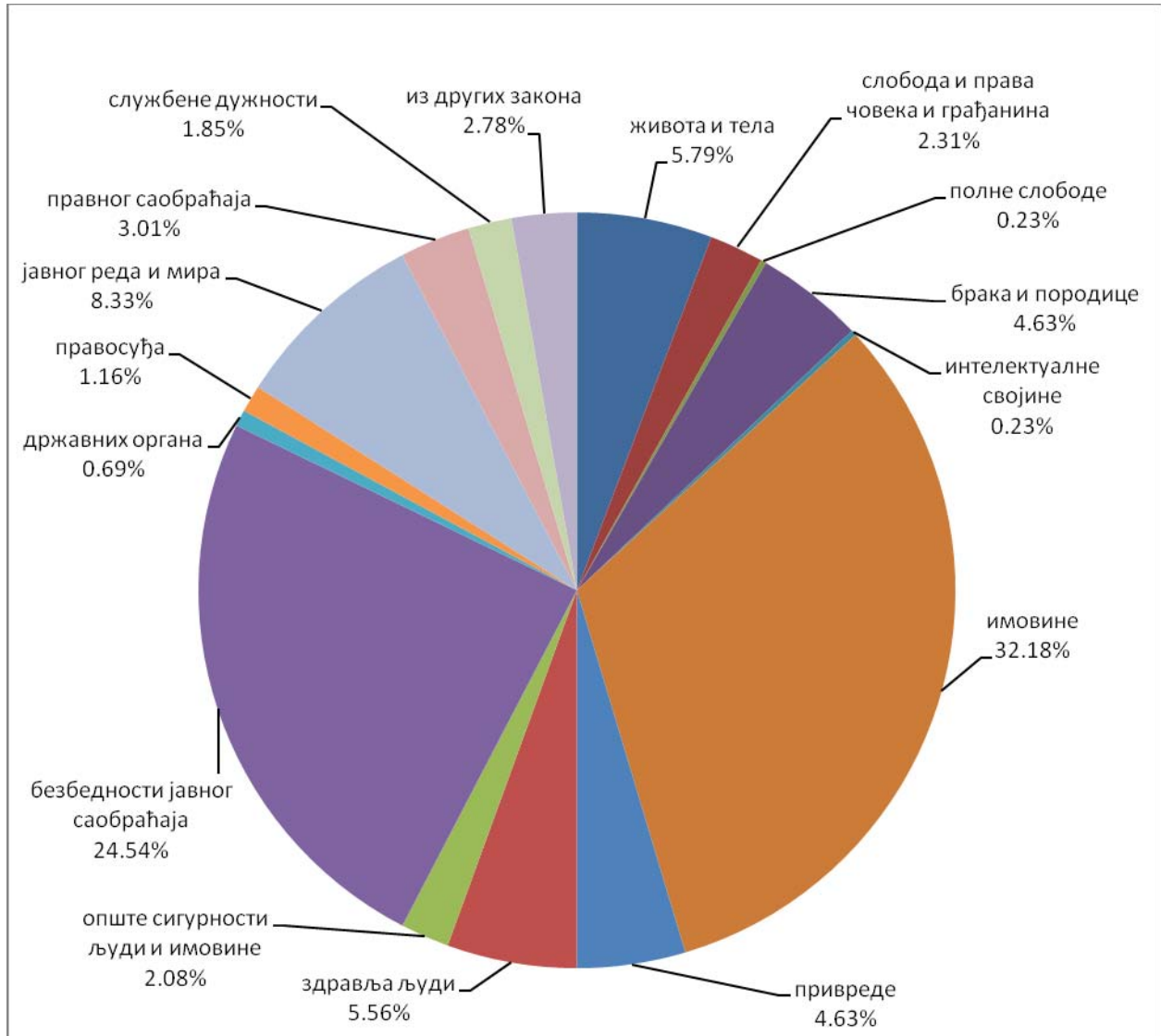
Графикон бр. 9. који се односи на 2015. годину, такође садржи веома интересантне податке. Све што је раније речено важи и за ову годину, па тако доминирају кривична дела из групе кривичних дела против имовине (34,98%) и из групе кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја (27,59%). Штавише, управо су та кривична дела у најзначајнијој мери заступљена у структури кривичних дела за које је у току 2015. године закључен споразум о признању кривичног дела (укупно 62,57%), а све остале групе кривичних дела у укупној заступљености не прелазе више од 7%. Ово је уједно и година када су највише заступљене различите врсте и групе кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела. Из овога можемо закључити да је у овој години пракса Основног јавног тужилаштва у Нишу проширила круг кривичних дела за које закључује споразум о признању кривичног дела, док је с друге стране наставила са применом на већ уобичајена кривична дела за које се закључује споразум.

Графикон бр. 10. Структура кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела у 2016. години

Уколико посматрамо *Графикон бр. 10.* који се односи на процентуалну заступљеност кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела у току 2016. године, видимо да је ситуација нешто другачија у односу на целокупан посматрани период, односно да доминирају кривична дела из групе кривичних дела против имовине са чак 32% заступљености, што је у складу са постављеном хипотезом да су кривична дела из ове групе управо и најзаступљенија код закључења споразума о признању кривичног дела. Следећа најзаступљенија су кривична дела из групе кривичних дела против живота и тела и против јавног реда и мира са по 15% заступљености у укупном броју извршених кривичних дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела у посматраном периоду. Овим смо у односу на 2016. годину делимично оповргнули полазну хипотезу да се споразум о признању кривичног дела најчешће закључује поред кривичних дела против имовине за кривична дела из групе кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја, барем када је реч о 2016. години. Кривична дела из групе кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја следе одмах потом са 14%. Значајније су заступљена још и кривична дела из групе кривичних дела против

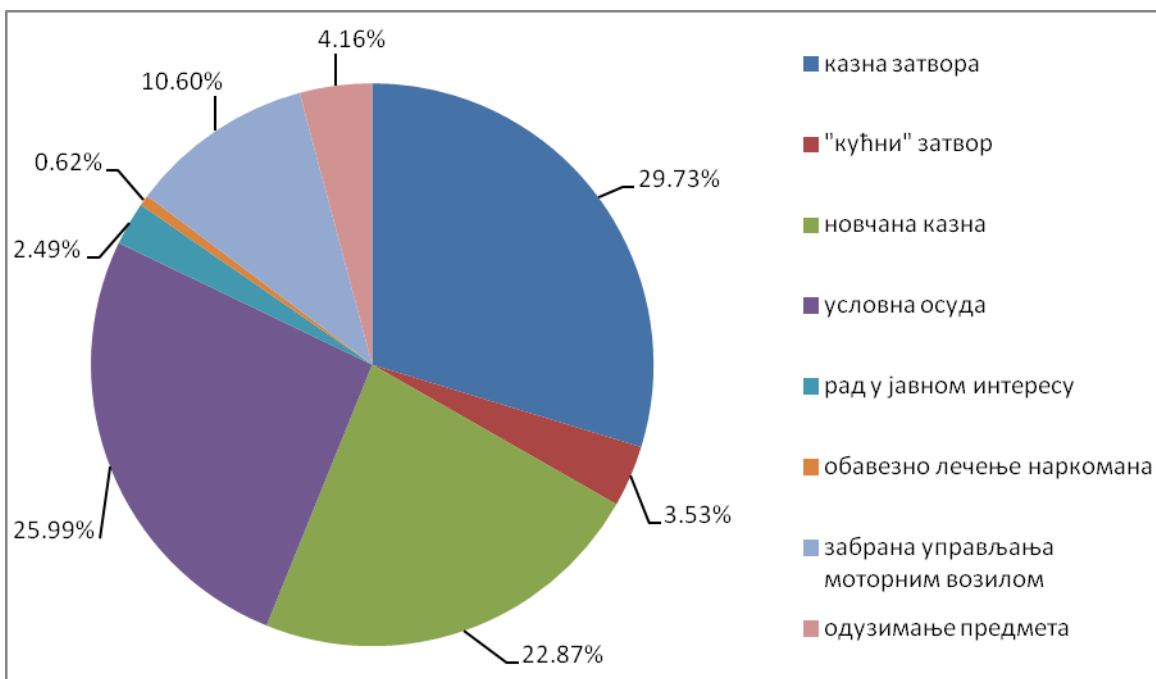
здравља људи са 6% и кривична дела против привреде и против правног саобраћаја са по 5% заступљености у структури.

Графикон бр. 11. Структура закључених споразума о признању кривичног дела према групи кривичних дела

У Графикону бр. 11. се као најзаступљенија кривична дела за које је закључен споразум о признању кривичног дела, у укупном посматраном периоду, значајније истичу кривична дела из групе кривичних дела против имовине (32,18%) и кривична дела из

групе кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја (24,54%), што и јесте у складу са полазном хипотезом да су управо кривична дела из ових група најзаступљенија у структури закључених споразума о признању кривичног дела. Заступљеност свих осталих присутних група кривичних дела не прелази 10%. На трећем месту по заступљености су кривична дела из групе кривичних дела против јавног реда и мира са 8,33%, затим следе кривична дела против живота и тела (5,79%), кривична дела против здравља људи (5,56%), кривична дела против привреде и кривична дела против брака и породице са по 4,63%, кривична дела против правног саобраћаја (3,01%), кривична дела из других закона са 2,78% (мисли се на Закон о јавном реду и миру и Закон о пореском поступку и пореској администрацији), кривична дела против слобода и права човека и грађанина (2,31%), кривична дела против опште сигурности људи и имовине (2,08%), кривична дела против службене дужности (1,85%), кривична дела против правосуђа (1,16%), кривична дела против државних органа (0,69%) и кривична дела против полне слободе и против интелектуалне својине са по 0,23%.

Графикон бр. 12. Структура казни и кривичних санкција изречених поводом закључених споразума о признању кривичног дела

У Графикону бр. 12. приказана је структура "договорених" кривичних санкција приликом закључивања споразума о признању кривичног дела. Изненађујуће је да доминира казна затвора са 29,73%, а да поред тога још 3,53% одлази на издржавање казне затвора у кућним условима, са или без електронског надзора, што укупно износи 33,26%, односно трећину од укупног броја кривичних санкција које улазе у структуру казни и кривичних санкција изречених поводом закључених споразума о признању кривичног дела у Основном јавном тужилаштву у Нишу у посматраном периоду. За њом следи условна осуда која у укупном броју кривичних санкција има удео од 25,99%, односно нешто мало више од четвртине. Значајније је заступљена једино још новчана казна са 22,87%. Поред тога, од казни још је једино заступљен рад у јавном интересу са 2,49%, док осталих казни није било. На мере безбедности одлази укупно 15,38%, од чега је најзаступљенија мера безбедности забрана управљања моторним возилом "Б" категорије (10,60%), затим одузимање предмета (4,16%), и обавезно лечење наркомана (0,62%). Осталих мера безбедности није било у посматраном периоду.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Са свеобухватном реформом правосуђа, а у оквиру тога и реформом кривичног процесног законодавства у Србији се започело пре неких петнаестак година. За то време учињено је доста тога како би се ефикасност кривичног поступка максимизирала, судови растеретили, а трошкови и време трајања кривичног поступка свели на најмању могућу меру. Тужилачка истрага, начело формалне истине и споразум о признању кривичног дела су само неке од новина, које су по значају највеће и које уједно највише одступају од вишедеценијске традиције домаћег кривичног поступка. Све ове новине су доста критиковане у домаћој теорији кривичног процесног права и чини се да око тога постоји општи консензус. Споразум о признању кривичног дела, као типичан пример института који је потекао на темељима адверзијалног кривичног поступка није никакав изузетак од тога и такође је широко критикован у домаћој теорији. Замерке се крећу почевши од тога да је наш законодавац некритички и непромишљено преузео овај институт из англосаксонског права, да онако како је тренутно законски регулисан пружа доста могућности за злоупотребе, с обзиром да се може закључити за било које кривично дело, затим да маргинализује положај оштећеног у кривичном поступку тако што га у потпуности искључује из целокупног кривичног поступка, те да у великој мери ограничава и права самог окривљеног у погледу правичног суђења, утврђивања свих олакшавајућих и отежавајућих околности на његовој страни, те следственог изрицања адекватне кривичне санкције, а самим тим у крајњој линији и остваривања опште сврхе кривичних санкција.

Примена једне поједностављене форме кривичног поступка какав је споразум о признању кривичног дела, која окривљеном не пружа највише гаранције за одбрану од оптужби, нарочито оних неоснованих, када су у питању тешка кривича дела, прилично је проблематична. Наиме, остваривање пуног обима заштите права окривљеног, могуће је једино у редовном кривичном поступку, па је отуда важеће законско решење према коме се споразум о признању кривичног дела може закључити за сва, па и најтежа кривична дела, очигледно "корак уназад" у односу на раније законско решење које је ограничавало примену овог института на она кривична дела за које је била предвиђена казна затвора до 12 година. Мишљења смо да би неограничену примену споразума требало дозволити

једино када је реч о организованом криминалу и ратним злочинима и то у виду споразума о сведочењу окривљеног и споразума о сведочењу оптуженог јер је откривање и процесуирање ових кривичних дела од изузетног значаја, док је у свему осталом неопходно ограничити примену споразума о признању кривичног дела на лакша и кривична дела средње тежине, па је у том смислу раније важеће законско решење знатно прихватљивије. Уосталом, много је логичније да се за најтежа кривична дела спроводи редован кривични поступак, у коме ће суд пажљиво и свестрано утврдити све олакшавајуће и отежавајуће околности на страни окривљеног и оценити њихов значај, што у случају споразума о признању кривичног дела није могуће. Коначно, мишљења смо да је оваквом законском конструкцијом окривљеном којем се на терет ставља извршење тешког кривичног дела, неоправдано ограничено његово уставно право на правично суђење и да остваривање одређених циљева процесног карактера какви су уштеде у времену и трошковима кривичног поступка никако не сме ићи на уштрб права окривљеног, те да разлози ефикасности и економичности које законодавац прокламује нису довољно снажно оправдање за важећу законску регулативу.

"Награђивање" окривљеног који прихвати закључење споразума о признању кривичног дела давањем погодности које споразум пружа и "кажњавање" окривљеног који је тако нешто одбио предлагањем суду да окривљеног осуди на тежу казну или кривичну санкцију од оне која је била понуђена у споразуму о признању кривичног дела или пак само стављање у изглед такве могућности може имати веома негативан ефекат на окривљеног у смислу стварања недопуштеног психичког притиска за доношење одлуке да се споразум о признању кривичног дела закључи. Ово нарочито уколико се окривљеном ставља у изглед изрицање најстроже казне. У таквој ситуацији, иако мало вероватно, није немогуће да окривљени прибегне закључењу споразума о признању кривичног дела, а све како би избегао потенцијално тежу казну. Чињеница да окривљени приликом вођења преговора и закључења споразума мора бити стручно заступан није довољна гаранција да оваква ситуација код окривљеног неће довести до настанка психичког притиска.

Огроман недостатак је и то што оптужница која се суду доставља уз споразум о признању кривичног дела не подлеже потврђивању, иако је у пракси прихватање споразума немогуће уколико се нису стекли услови за потврђивање оптужнице јер је у том

случају суд у обавези да одбије закључени споразум, а поступак се враћа у фазу која је претходила закључењу споразума. У тесној вези са овим питањем јесте и питање квалитета доказа који су потребни за прихватање споразума о признању кривичног дела. Уместо доказа који поткрепљују признање довољно је само постојање доказа који нису у супротности са признањем окривљеног да би се споразум прихватио и на основу њега донела осуђујућа пресуда што води ка томе да се јавни тужиоци задовољавају пуким признањем као доказом на којем ће засновати споразум без претераног упуштања у даље доказивање. Све ово у склопу чињенице да суду није дата ни могућност да по службеној дужности изведе доказну радњу коју сматра неопходном да би се уверио у истинитост признања окривљеног, па нашем мишљењу се у крајњој линији може одразити и на доношење неоснованих осуда.

Како је најављено доношење измена и допуна Законика о кривичном поступку, становишта смо да би новелирање требало да обухвати, између осталог, и одредбе које се тичу споразума о признању кривичног дела превасходно у погледу већ изнетих примедба. Даље, потребно је извршити и концепцијску промену Законика о кривичном поступку и одредбе о споразуму о признању кривичног дела из дела законика који се односе на истрагу преместити у део који се односи на посебне поступке, јер је *de facto* реч о једној врсти посебног поједностављеног поступка. Са становишта тужилачке праксе, неопходно је детаљније регулисати питање односа споразума о признању кривичног дела са институтом одлагања кривичног гоњења. Наиме, једна од могућности које закључење споразума пружа јесте и обавезивање окривљеног да изврши једну или више обавеза из члана 283. Законика о кривичном поступку, под условом да природа обавезе омогућава да се са њеним извршењем започне пре подношења споразума суду. Овде је спорно неколико питања. Наиме, уколико би се обавеза из члана 283. Законика о кривичном поступку утврдила у споразуму и са извршењем исте започело пре подношења споразума суду, како је то предвиђено закоником, спорно је питање како до започињања извршења обавезе из споразума уопште може доћи пре него што суд потврди споразум о признању кривичног дела и да ли суд уопште може ретроактивно да одлучује о споразуму. Такође се поставља питање шта ће се десити са окривљеним који је делимично или у потпуности извршио обавезу из члана 283. Законика о кривичном поступку утврђену у споразуму о признању кривичног дела, уколико суд не прихвати закључени споразум. Закон остаје недоречен и

по питању шта уколико окривљени не изврши обавезу по наступању правноснажности пресуде којом се споразум прихвата. Чак и у ситуацији да правноснажност није наступила, мишљења смо да јавни тужилац не би имао право жалбе на такву пресуду јер неизвршење обавезе из члана 283. Законика о кривичном поступку од стране окривљеног свакако није један од разлога за изјављивање жалбе. Једина могућност која би била адекватна јесте подношење предлога за опозив условне осуде уколико окривљени не изврши наложену обавезу, али опет је спорно шта у случају када је споразумом била предвиђена нека казна или друга кривична санкција осим условне осуде, а окривљени се оглуши о преузету обавезу. Чини се да законик нема одговор ни на ова питања, нити је пак судска пракса до сада понудила адекватне одговоре. Очигледно је да не постоји никаква санкција за окривљеног у случају неизвршења или делимичног извршења наложене обавезе, па се самим тим доводи у питање целисходност уврштавања обавеза по основу опортунитета кривичног гоњења у одредбе о споразуму о признању кривичног дела. Управо тај "зачарани круг" проблема који се јављају приликом уношења неке од обавеза из корпуса института одлагања кривичног гоњења у споразум о признању кривичног дела је разлог зашто је примена ове могућности у пракси на веома ниском нивоу, а нама се чини да је, како из теоријских разлога тако и због практичних недостатака, најбоље не примењивати ова два института симултано, барем док се ово питање законски не реши прецизније.

Положај оштећеног је када се ради о закључењу споразума заиста маргинализован и он више нема никакву процесну улогу. За разлику од раније важећег закона, он не учествује у поступку закључења и одлучивања о споразуму, нити има право жалбе против одлуке којом се споразум прихвата. Међутим, то не значи аутоматски да су интереси оштећеног остављени по страни јер о њима води рачуна јавни тужилац који може преговарати са окривљеним о намирењу имовинскоправног захтева, а у сваком случају његово остварење је за оштећеног могуће у парници, због чега се најчешће и упућује на парнични поступак. Незадовољство оштећеног је на крају крајева увек присутно било да је реч о закључењу споразума о признању кривичног дела, било о редовном суђењу, јер оштећени готово никада није задовољан врстом или мером изречене казне или кривичне санкције. Коначно, честа је и ситуација када оштећени уопште није заинтересован за кривични поступак, што у пракси ствара проблем шта учинити уколико оштећени не жели да се појављује на суђењу. Управо један од одговора јесте закључење споразума о

признању кривичног дела који елиминише нужност појављивања оштећеног на главном претресу.

Спроведним емпиријским истраживањем дошли смо до података који у великој мери оправдавају примену института споразума о признању кривичног дела, с обзиром да је реч о кривичним делима за које је предвиђена новчана казна или казна затвора до 10 година, односно о лакшим и кривичним делима средње тежине. Чињеница да је споразум о признању кривичног дела у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу у посматраном временском периоду закључен у 10,15% предмета, а да је од тог броја чак 99,3% споразума прихваћено од стране суда, говори у прилог томе да су практичари прихватили споразум о признању кривичног дела као веома погодну могућност за брзо и ефикасно решавање предмета, и да у пракси готово да и нема грешака у примени овог института. Ово тим пре што се истраживањем дошло до података да је трајање кривичног поступка у значајној мери скраћено у фази истраге, на просечно 7 месеци и 25 дана, односно просечно 2 године и 10 месеци када је до закључења споразума дошло у стадијуму главног претреса. Иако званичних податка о уштеди у трошковима нема, несумњиво је да је скраћењем трајања кривичног поступка истовремено остварена и огромна уштеда у трошковима кривичног поступка. Поред тога велики број старих предмета, како тужилачких тако и судских, је решен, а судови су растерећени како у погледу старих предмета тако и самим тим што је прилив нових предмета вишеструко смањен, а тужилачка истрага је добила један ефикасан инструмент за брзо окончање поступка без дугог, спорог, а често и неизвесног доказивања, док је окривљеном омогућено да добије неку од предвиђених погодности коју иначе не би добио. Ово потврђују и подаци добијени истраживањем који показују да је 53% споразума закључено у фази истраге и ти споразуми се претежно односе на новоформиране предмете, док је 47% споразума закључено након почетка главног претреса, из чега се закључује да је и огроман број старих предмета решен на овај начин. С тим у вези, основано се може очекивати да ће се у будућности институт споразума о признању кривичног дела све више користити као начин решавања новоформиљених, а све мање за решавање старијих предмета. Процент успешности вођених преговора за закључење споразума о признању кривичног дела од чак 90,34% указује на то да се преговори воде на бази чињења међусобних уступака између јавног тужиоца с једне и окривљеног и његовог браниоца с друге стране, што и

јесте суштина овог института. Емпиријски податак да између закључења споразума о признању кривичног дела и доношења пресуде којом се споразум прихвата у просеку протекне 12 дана и да се о споразуму одлучује искључиво на једном рочишту, те да има и случајева да се целокупни поступак преговарања, закључења и одлучивања о споразуму одвија у току само једног дана, само показује колико је споразум о признању кривичног дела ефикасно средство за брзо и ефикасно окончање кривичног поступка. Попуст у врсти кривичне санкције као доминантна врста погодности коју јавни тужилац даје окривљеном за његово признање (чак 54,09%), насупротив попусту у мери казне или кривичне санкције (23,22%), обустави кривичног гоњења за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом (0,53%) и ослобођењу од сношења трошкова кривичног поступка (0,26%), је уједно и показатељ који је главни мотив окривљених приликом закључења споразума о признању кривичног дела и какву врсту погодности очекују од тужилаштва у замену за признање. Структура кривичних дела за која се најчешће закључује споразум о признању кривичног дела, у којој доминирају кривична дела из групе кривичних дела против имовине (32,18%) и против безбедности јавног саобраћаја, (24,54%) при чему заступљеност свих осталих присутних група кривичних дела не прелази 10%, указује на то да се споразум о признању кривичног дела наметнуо као ефикасан начин решавања комплекснијих предмета, имајући у виду да је у мање сложеним предметима могуће применити и друге кривичнопроцесне институте као што је одлагање кривичног гоњења. Отуда и податак да је тек 10,15% од укупног броја предмета обухваћених узорком истраживања решено путем закључења споразума о признању кривичног дела.

Када је реч о неспорним ситуацијама у погледу имовинскоправног захтева, требало би у сваком конкретном случају испитати спремност окривљеног да намира имовинскоправни захтев, те уколико је то случај уврстити споразум о имовинскоправном захтеву у споразум о признању кривичног дела. Што се тиче чињенице да у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу није било ниједног споразума о признању кривичног дела који би предвиђао распон казне или кривичне санкције која ће се окривљеном изрећи уколико суд потврди споразум, истакли бисмо да окривљени углавном нису заинтересовани за овакву могућност због неизвесности коју са собом носи, а питање је колико је целисходно да о томе одлучује суд, пре свега због улоге коју има, а то је искључиво испитивање постојања законских услова за прихватање споразума, а такође и с

обзиром да је управо јавни тужилац тај који је најбоље упознат са предметом и свим олакшавајућим и отежавајућим околностима и у ситуацији је да окривљеном предложи адекватну казну или кривичну санкцију или прихвати предлог окривљеног о томе, уз истовремено давање одређених погодности. У сваком случају, императив је да између тежине кривичног дела, олакшавајућих и отежавајућих околности и договорене казне или кривичне санкције постоји равнотежа која ће осигурати остварење циља споразума о признању кривичног дела, али и опште и посебне сврхе кривичних санкција.

На основу свега наведеног, а нарочито на основу резултата спроведеног емпиријског истраживања, долазимо до закључка да је закључење споразума о признању кривичног дела очигледно вишеструко корисно и то на свим нивоима почевши од државе, па све до самих странака из споразума и суда. Несумњиво је да споразум о признању кривице представља "моћно оружје" у рукама јавног тужиоца, само га треба правилно користити и сигурно је да ће се у будућности све више ширити његова примена, те да ће дати још боље резултате. Да би тако нешто било могуће најпре је неопходно законски и на свеобухватан начин редефинисати институт споразума о признању кривичног дела у складу са изнетим примедбама, јер постојаће стање захтева хитну законску интервенцију како би се могућности злоупотребе и недоречености елиминисале.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бајовић Вања, Одмеравање казне и споразум о признању кривичног дела, *Журнал за криминалистику и право*, вол. 20, бр. 2, 2015, Криминалистичко-полицијска академија, стр. 179-193;
2. Бајовић Вања, *Споразум о признању кривице – упоредноправни приказ*, Београд, 2009, Правни факултет у Београду;
3. Бејатовић Станко, Казнена политика и реформа кривичног процесног законодавства Србије (доследност или не), у: Бејатовић Станко, Симовић Миодраг, Митровић Љубинко, (ур.), *Кривично законодавство – de lege lata et de lege ferenda*, Приједор, 2015, „ЈУ Службени Гласник Републике Српске“, стр. 37-60;
4. Бејатовић Станко, Ефикасност кривичног поступка као међународни правни стандард и реформа кривичног процесног законодавства Србије (норма и пракса), *Журнал за криминалистику и право*, Београд, 2015, Криминалистичко-полицијска академија, стр. 27-54;
5. Бејатовић Станко, Споразуми јавног тужиоца и окривљеног и нови ЗКП РС, *Ревиија за криминологију и кривично право*, бр. 1-2/2012, стр. 73-74;
6. Бејатовић Станко, Нови ЗКП и поједностављење форме поступања у кривичним стварима, *Ревиија за криминологију и кривично право*, Београд, 2011, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и Институт за криминолошка и социолошка истраживања, стр. 43-70;
7. Бејатовић Станко, *Кривично процесно право*, Крагујевац, 2008, „Службени гласник“;
8. Бркић Снежана, *Кривично процесно право I – Прво издање*, Нови Сад, 2014, Центар за издавачку делатност Правног факултета Универзитета у Новом Саду;
9. Бркић Снежана, *Кривично процесно право – Посебни део*, Нови Сад, 2013, Правни факултет у Новом Саду;
10. Бркић Снежана, *Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме*, Нови Сад, 2004, Правни факултет у Новом Саду;
11. Васиљевић Тихомир, Грубач Момчило, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2003, Пројурис;
12. Грубач Момчило, *Посебни део кривично процесног права*, Београд, 2009, „Службени гласник“;
13. Грубач Момчило, *Кривично процесно право*, Београд, 2006, „Службени гласник“;

14. Ђурђић Војислав, Споразум о признању кривичног дела – форма за изрицање правде или решавање спора странака?, Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости, Косовска Митровица, 2016, стр. 365-380;
15. Ђурђић Војислав, Перспектива новог модела кривичног поступка Србије, *НБП – Журнал за криминалистику и право*, Београд, 2015, бр.2, стр.71-96;
16. Ђурђић Војислав, *Кривично процесно право – Општи део*, Ниш, 2014, Правни факултет у Нишу;
17. Ђурђић Војислав, Утицај јавног тужиоца на казнену политику у новом кривичном поступку Србије; у: Бејатовић Станко, Симовић Миодраг, Митровић Љубинко, (ур.), *Казнена политика као инструмент државне политике на криминалитет*, Бања Лука, 2014, „ЈУ Службени Гласник Републике Српске“, стр. 79-92;
18. Ђурђић Војислав, Кохерентност процесног законика као претпоставка ефикасног кривичног поступка, *Научни скуп са међународним учешћем “Право и друштвена стварност”*, Правни факултет Приштина – Косовска Митровица, 2014, стр. 271-286;
19. Ђурђић Војислав, *Кривично процесно право – Посебни део*, Ниш, 2011, Правни факултет Универзитета у Нишу;
20. Ђурђић Војислав, Суботић Данило, *Процесни положај јавног тужиоца и ефикасност кривичног поступка*, Београд, 2008, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије;
21. Ђурђић Војислав, Рационализација кривичног поступка Србије, *Правна ријеч*, година IX, бр. 12/2007, стр. 99;
22. Ђурђић Војислав, Начело опортунитета кривичног гоњења, *Правни живот – тематски број „Постојеће и будуће право“*, бр. 9/1996;
23. Илић Горан, Мајић Миодраг, Бељански Слободан, Трешњев Александар, *Коментар Закона о кривичном поступку*, Београд, 2013, „Службени гласник РС“;
24. Илић Иван, Споразум о признању кривичног дела у теорији, легислативи и пракси, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 33/2012, стр. 405-424;
25. Кнежевић Саша, *Кривично процесно право – Општи део*, Ниш, 2015, Центар за публикације Правног факултета у Нишу;
26. Крстајић Веско, Споразум о признању кривичног дела, *Билтен Врховног касационог суда*, бр. 2/2012, стр. 54-72;
27. Langer Maximo, From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure, *Harvard International Law Journal vol. 45*, no. 1/2004, стр. 1-64;

28. Lochary Robert, Вештине заступања кривичним поступцима, у: Делибашић Вељко, Тинтор Југослав, Бељанкси Владимир, (ур.), *Вештине заступања у кривичним поступцима – приручник за адвокате*, Београд, 2013, American Bar Association Rule of Law Initiative и Партнери за демократске промене Србија;

29. Николић Данило, Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, Мисија ОЕБС у Србији, стр. 132-152;

30. Николић Данило, Споразум о признању кривице као форма убрзања кривичног поступка, *Тематски зборник радова Правног факултета у Нишу „Реформа кривичног правосуђа“*, 2010, стр. 197-222;

31. Павловић Зоран, *Кривично процесно право II – Друго допуњено издање*, Нови Сад, 2015, Универзитет Привредна академија у Новом Саду;

32. Радисављевић Миљко, Ђетковић Предраг, Искуства Тужилаштва за организовани криминал у примени института споразума о признању кривичног дела, у: Јовановић Иван, Станисављевић Мирољуб, (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, Мисија ОЕБС у Србији, стр. 153-171;

33. Станојковић Снежана, Споразум о признању кривичног дела у пракси Тужилаштва за ратне злочине Републике Србије, у: Јовановић Иван, Станисављевић Мирољуб, (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, Мисија ОЕБС у Србији, стр. 172-178;

34. Трешњев Александар, Дилеме у примени споразума о признању кривичног дела, *Билтен Врховног касационог суда*, бр. 2/2013, Београд, 2013, Интермекс, стр. 243-263;

35. Турањанин Вељко, *Споразум о признању кривичног дела – докторска дисертација*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016;

36. Чворовић Зоран, Правноисторијски поглед на савремену реформу кривичног поступка у Републици Србији, *Зборник Матице Српске за друштвене науке*, бр. 145 (1/2016), стр. 19-36;

37. Шкулић Милан, Могуће промене кривичног поступка Србије, у: Бејатовић Станко, Симовић Миодраг, Митровић Љубинко, (ур.), *Кривично законодавство – de lege lata et de lege ferenda*, Приједор, 2015, „ЈУ Службени Гласник Републике Српске“, стр. 100-127.;

38. Шкулић Милан, *Кривично процесно право – Треће издање*, Београд, 2011, Правни факултет Универзитета у Београду;

39. Шкулић Милан, *Кривично процесно право*, Београд, 2010, Правни факултет у Београду;

40. Шкулић Милан, *Кривично процесно право*, Београд, 2009, Правни факултет у Београду;

41. Шкулић Милан, *Основне новине у кривичном процесном праву Србије – Измене и допуне Законика о кривичном поступку и одредбе Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима*, Београд, 2009, Правни факултет у Београду;

42. U.S. Department of Justice, *Plea and Charge Bargaining – Research Summary*, 2011, преузето: 1.8.2016. <https://www.bja.gov/Publications/PleaBargainingResearchSummary.pdf>;

ЗАКОНСКИ ТЕКСТОВИ

1. Кривични законик, „Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014;

2. Устав Републике Србије, „Службени гласник РС“ бр. 98/2006;

3. Законик о кривичном поступку, „Службени гласник РС“ бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014;

4. Законик о кривичном поступку, „Службени лист СРЈ“ бр. 70/2001, 68/2002 и „Службени гласник РС“ бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 46/2006, 49/2007, 20/2009, 72/2009 и 76/2010;

5. Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, „Службени гласник РС“ бр. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007 и 104/2009;

6. Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, „Службени гласник РС“ бр. 32/2013.

ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА

1. Council of Europe – Committee of Ministers, Recommendation No. R (87) 18 of the Committee of Ministers to Member States concerning the simplification of criminal justice, преузето: 5.8.2016. године,

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=608011&SecMode=1&DocId=694270&Usage=2>;

2. Решење Вишег суда у Београду – Одељење за ратне злочине СПК. По2 бр. 1/12 од 18.5.2012. године;

3. Rule 11. Pleas of Federal Rules on Criminal Procedure, преузето: 27.8.2016. године, https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_11;

4. Пресуда Вишег суда у Београду СПК. По1 бр. 5/12 од 28.3.2012. године.

5. Unated States Sentencing Commmission - Guidelines Manual, преузето: 27.8.2016. године, <http://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2015/GLMFull.pdf>;

6. U.S. Code: Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, преузето: 27.8.2016. године, <http://uscode.house.gov/download/download.shtml>;

ИНТЕРНЕТ АДРЕСЕ

1. <https://www.bja.gov/Publications/PleaBargainingResearchSummary.pdf>

2. https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_11

3. <http://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2015/GLMFull.pdf>

4. <http://uscode.house.gov/download/download.shtml>

5. <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=608011&SecMode=1&DocId=694270&Usage=2>

6. <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=608011&SecMode=1&DocId=694270&Usage=2>

ПРИЛОГ: Пример упитника који је коришћен у циљу прикупљања података

Студијско истраживачки рад: „Споразум о признању кривичног дела у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу“

Студент: Ирена Радивојевић

Правни факултет у Нишу

Место истраживања: Основно јавно тужилаштво у Нишу

УПИТНИК

1. Број предмета: _____

2. Кривично дело:

3. Члан:

4. Група којој кривично дело припада:

5. Датум подношења кривичне пријаве: _____

6. Датум подношења предлога за закључење споразума: _____

7. Датум закључења споразума: _____

8. Датум доношења:

1) пресуде о прихватању споразума _____

2) решења о одбацивању споразума _____

3) решења о одбијању споразума _____

9. Број одржаних рочишта за преговоре: _____

10. Број одржаних рочишта за одлучивање о споразуму: _____

11. Трајање кривичног поступка: _____

12. Трајање преговора: _____

13. Иницијатива за закључење споразума потиче од:

- 1) Јавног тужиоца 2) Браниоца 3) Окривљеног

14. Фаза кривичног поступка у којој је дошло до закључења споразума:

- 1) Истрага 2) Главни претрес

15. Врста погодности:

- 1) попуст у врсти, мери и распону казне или друге кривичне санкције

- 2) обустава кривичног гоњења за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом

- 3) потпуно или делимично ослобођење од плаћања трошкова кривичног поступка

16. Додатне обавезе:

- 1) враћање имовинске користи и имовине стечене кривичним делом

- 2) испуњење имовинскоправног захтева

3) испуњење одређених обавеза из члана 283 став 1 ЗКП

17. Улагање жалбе на пресуду којом се прихвата споразум о признању кривичног дела и окривљени оглашава кривим:

1) Да 2) Не

САЖЕТАК

Рад представља покушај да се споразум о признању кривичног дела, као релативно нов институт у кривичнопроцесном законодавству Републике Србије, сагледа како са теоријског аспекта, тако и у практичној примени, како би се дошло до одговора на питање оправданости његовог увођења у домаћи кривични поступак, у складу са све израженијом оријентацијом ка рецепцији решења које потичу из англосаксонског правног система. Дата је детаљна анализа постојеће законске регулативе са указивањем на њене предности и мане, дефинисан је појам и одређена правна природа овог института, са посебним освртом на законске услове за закључење споразума и његову обавезну и факултативну садржину. Такође, део рада је посвећен историјско-правном развоју споразума о признању кривичног дела и законодавним променама које су уследиле након његовог увођења у правни систем Србије. Емпиријски део рада посвећен је пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу у примени споразума о признању кривичног дела. Коначно, у раду се разматра успешност остваривања циљева које је законодавац имао у виду приликом увођења института споразума о признању кривичног дела у право Републике Србије.

***Кључне речи:** споразум о признању кривичног дела, законодавство Републике Србије, емпиријско истраживање*

SUMMARY

Plea Bargaining

The work is an attempt to perceive plea bargaining, as a relatively new institute in criminal procedural legislation of the Republic of Serbia, in order to examine the theoretical aspect, but also judicial practice, in order to come up with an answer to the question of justifying its introduction into the domestic criminal proceedings, according to a more pronounced orientation towards reception solutions that come from the Anglo-Saxon legal system. Current legislation is thoroughly analyzed with emphasis on advantages and disadvantages, concept of plea bargaining is defined and the legal nature of this institute is determined, with particular reference to the legal requirements for the conclusion of plea bargain and its mandatory and facultative content. Also, part of the work is devoted to the historical development of plea bargain and legislative changes that followed its introduction into the legal system of Serbia. The empirical part of the paper is devoted to the practice of the Basic Public Prosecutor's Office in Nis in the implementation of plea bargain. Finally, the paper discusses if the plea bargain had achieved the goals that the legislator had in mind when introducing this institute in the law of the Republic of Serbia.

Keywords: *plea bargain, legislature of Republic of Serbia, empirical research*

БИОГРАФИЈА

Ирена Радивојевић (рођ. Петронијевић) рођена је 24. априла 1978. године у Крушевцу. У родном граду завршила је основну школу и гимназију. На Правном факултету Универзитета у Нишу дипломирала је 2006. године са просечном оценом 8,10. Након завршеног факултета најпре је волонтирала у Општинском јавном тужилаштву у Нишу у периоду од 2007. до 2008. године. За тужилачког приправника изабрана је у истом тужилаштву 2008 године. Након обављеног приправничког стажа правосудни испит положила је априла 2010. године у Београду. Исте године засновала је радни однос у Основном јавном тужилаштву у Нишу као тужилачки помоћник у звању тужилачки сарадник, а од 2012. године у звању виши тужилачки сарадник. За Заменика Основног јавног тужиоца у Нишу изабрана је маја месеца 2014. године одлуком Народне скупштине Републике Србије и на тој функцији се и данас налази. Током рада у Основном јавном тужилаштву у Нишу похађала је у организацији Правосудне академије семинаре и програме обуке о правима детета, преступништву младих, вештинама заступања предмета на суђењу, електронској трговини и поступању у предметима породичног насиља. Поседује сертификат Правосудне академије да може да поступа са малолетним учиниоцима кривичних дела у свим фазама кривичног поступка. Мастер академске студије права – кривичноправни смер – уписала је на Правном факултету у Нишу 2015. године. Служи се енглеским језиком. Удата је и мајка двоје деце.

ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА

Име и презиме аутора мастер рада: Ирена Радивојевић

Наслов мастер рада: *Споразум о признању кривичног дела*

Ментор: Проф. др Војислав Ђурђић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предала Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да мастер рад, под насловом „*Споразум о признању кривичног дела*“ пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- представља резултат сопственог истраживачког рада;
- није у целини, нити у деловима с моје стране пријављиван за одбрану на другим факултетима и универзитетима;
- не крши ауторска права или интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу.

Аутор мастер рада: Ирена Радивојевић

У Нишу, _____

Потпис аутора
